

Solidarita

85
2013
PROSINEC

WWW.SOCSOL.CZ

CENA 30 Kč | SOLIDÁRNÍ CENA 40 Kč



Solidarita

VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
ZA PŘÍSPĚNÍ KOLEKTIVU AUTORŮ

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370

Web: www.socsol.cz

Redakční e-mail: redakce@socsol.cz

Předplatitelský e-mail: předplatne@socsol.cz

Předplatitelská linka: + 420 722 133 743

Doručovací adresa: Socialistická solidarita,

P.O. Box 469, 111 21, Praha 1

Na tomto čísle se redakčně podíleli: **Vítězslav Lamač,**
Tomáš Korda, Dominik Forman, Filip Vidimský
Závěrečné korektury: **Karolína Babíčková**

Původními texty a překlady přispěli: Martin Churaň,
Adam Bartoš, Tomáš Korda, Eliška Kubicová,
Vítězslav Lamač, Lukáš Matoška, Barbora Čapinská,
Ondra Marek, Václav Drozd, Iveta Lysoňková

Návrh obálky: **Štěpán Tesař**

Ilustrace: **Alexey Klyuykov, Štěpán Tesař,**

Lucie Vychodilová

Sazba: **Václav Pajkr**

Prodejní místa časopisu:

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO

Sokolovská 29, Praha 8

STUDENTSKÝ KLUB K4

Celetná 20, Praha 1

GALERIE BERLINSKEJ MODEL

Podplukovníka Sochora 9, Praha 7

GALERIE TRANZITDISPLAY

Dittrichova 9, Praha 2

KAVÁRNA TŘI OCÁSCI

Gorkého 37, Brno

TABÁK HOLEŠOVSKÝ

Hmčířská 65, Ústí nad Labem

ČESKÁ ČAJOVNA

U Školy 121, Nové Strašecí

Měsíčník Solidarita je nevýdělečné periodikum. Utržené peníze z prodeje jsou investovány do nákupu následujícího čísla. Náměty na články posílejte na redakční e-mail. Otázky zájemců o předplatné zodpovíme na předplatitelském e-mailu. Otázky zájemců o distribuci zodpovíme na redakčním e-mailu.

Obsah

Úvodem	3
DOMÁCÍ	
Zpráva ze senátního slyšení ve věci petice za záchranu České pošty	4
ProAlt vyhlašuje kampaň Stop likvidačním exekucím!	6
ZAHRANIČNÍ	
Lucembursko: lesk a bída života v daňovém ráji	8
Jak jsme okupovali univerzitu	10
TEORIE	
Není co dokončovat: něco musí začít	14
Pohled na Václava Havla zdola	18
HISTORIE	
Z dějin třídních bojů – Kolumbie 1928, Berlín 1918, Indie 1969	21
EKOLOGIE	
Uhlí jako zdroj budoucnosti. Proč se nemůžeme zbavit závislosti na fosiliích a zmírnit dopady změny klimatu?	22
Městské zemědělství na Kubě, strategie potravinové soběstačnosti	24
ODBORY VE SVĚTĚ	
Srí Lanka, Gruzie, Katar a Mexiko	27
STÁTNÍ KAPITALISMUS	
Chris Harman: Od Stalina ke Gorbačovi (Doslov z roku 1988)	29



„

SOCIALISTICKÉ HNUTÍ ZBAVILO SVĚT JIŽ MNOHA
UTRPENÍ A NESPRAVEDLNOSTÍ. JEHO NOVÉ
PODNĚTY PROTO NEMŮŽE IGNOROVAT NIKDO
SOUDNÝ, AŽ JIŽ NÁZOROVĚ STOJÍ KDEKOLI.
A SOLIDARITA TAKOVÉ PODNĚTY PŘINÁŠÍ.

BORIS CVEK, BIOLOG

Vážená čtenářko, vážený čtenáři,

přinášíme Vám prosincovou Solidaritu. Letos na podzim navštívil Prahu autor knihy *Konec postkomunismu* Boris Buden. Ve své přednášce vycházel z eseje **Není co dokončovat: něco musí začít**. Z anglického originálu jsme pořídili její překlad, který v tomto vánočním čísle předkládáme našim čtenářům. Práva k otištění své eseje věnoval Boris Buden časopisu Solidarita. Jménem Solidarity autorovi a potažmo Vjere Borozan, která vše domluvila, děkujeme.

Vánoční dar číslo 2 nám nadělila ČSSD s hnutím ANO a KDU-ČSL: strany se shodly na **koaliční smlouvě**. Ta slibuje důstojné důchody, podporu rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, kvalitní zdravotnictví a vzdělání dostupné všem, podporu vědy a výzkumu, kultury a sportu. Zkrátka, že bude líp. Ovšem součástí této smlouvy je i dohoda o nezvyšování daní. Vysvětlení? Na ministerstvu financí se prý podle Andreje Babiše podaří snížit korupci a ušetřit tak dostatečné prostředky na lepší zítřky. Není těžké nahlédnout, že bez zvýšení daní nemohou být výše uvedené programové body splněny. Dříve nebo později tak opět dojde na otázku, zda zvýšit daně, nebo pokračovat ve škrtech započatých pravicovými vládami.

V posledním měsíci se vlivem iniciativy Rusnokovy vlády opět rozhořela debata o případném prolomení těžebních limitů, které mají chránit životní prostředí a krajinu v Severních Čechách. Vláda argumentuje především tím, že neprolomení limitů by ohrozilo mnoho pracovních míst. Časopis Solidarita se touto problematikou podrobněji zabýval v číslech 77 a 78, kde jasně ukazuje jednostrannost (a tedy faleš) těchto argumentů. Druhou, tu destruktivní stránku **ekonomiky, která je závislá na uhlí a dalších fosilních palivech**, dokládá Václav Drozd na straně 22. Překonání sílcí protiklad mezi prací a přírodou bude s to jen taková strana, která pochopí toto napětí jako falešné. Stačí totiž vzít na zřetel zamlčenou třetí proměnnou, která na obojí působí. Uvědomit si, že příroda i práce stojí nikoli toliko ve vzájemném protikladu, ale spíše v protikladu ke kapitálu. To je jeden z hlavních úkolů budoucí levicové strany.

Je nasnadě namítnout, že socialismus byl k přírodě ještě méně ohleduplný než kapitalismus. To samozřejmě potvrzuje sama zkušenost. Ale otázka zní, zda z logiky věci nutně vyplývá, že se socialistické hospodářství musí ze své definice chovat k přírodě tak, jak se chovala jedna historická podoba socialismu? Zápornou odpověď stvrzuje např. předkládaný článek z Monthly Review, který demonstruje na příkladu **potravinové soběstačnosti** Kuby, že

je to dnes paradoxně (pro některé) právě socialismus, který je nejvíce „bio“ a „eko“. Abychom však ubezpečili naše pravicové čtenáře, upozorňujeme, že tento ekologický ráj na zemi má i své stinné stránky. Právě k nim se dnes upíná zrak nikoli levičáků, ale udiřených podnikatelů, kteří si na Kubě mohou konečně splnit svůj celoživotní sen: odpočinout si ve zkostratělé ekonomice od úmorné akumulace kapitálu.

Ministerstvo pro místní rozvoj připravilo novou **koncepci pro sociální bydlení**. V ČR je dnes na sto tisíc lidí nuceno žít v ubytovnách v naprosto nevyhovujících podmínkách a z pronajímání ubytoven se stal velice výnosný obchod. Na druhé straně je v ČR několik set tisíc volných bytů. Místo toho, aby se nová koncepce zabývala tím, jak motivovat jejich majitele k pronájmu a jaké služby do nich dodat, aby bylo



bydlení udržitelné a nájemníci, jejich sousedé, i majitelé, byli s řešením spokojeni, soustředí se především na další podporu výstavby ubytoven a přispívají tak k dalšímu rozkvětu obchodu s chudobou. Proti této koncepci se proto zvedl odpor ze strany **Platformy pro sociální bydlení**, která poslala vládě otevřený dopis, vyzývající k nepřijetí této koncepce. Podpořilo ji v tom dalších 9 organizací a 39 významných osobností a odborníků.

Počátkem prosince **vypukly na Ukrajině stásové protesty**, jež byly brutálně potlačovány ukrajinskou policií. Na Ukrajině panuje velmi špatná ekonomická situace, jež těžce dopadá na obyčejné lidi a zvyšuje sociální napětí. Této situaci využívá Mezinárodní měnový fond a evropské instituce, jež se snaží vnutit Ukra-

jině ještě tvrdší ekonomické reformy a připoutat ji více k Bruselu. Na druhé straně je tu Rusko, které se zde snaží uchovat svůj vliv. Protesty vypukly poté, co ukrajinský prezident Viktor Janukovyč na nátlak Moskvy odmítl podepsat asociační smlouvu s EU. Z protestů nejvíce těží prozápadní opozice, avšak na protestech se podílí celá plejáda stran, hnutí a organizací.

Úvod se neobejde bez vzpomenu na **úmrtí Nelsona Mandely**. Hlásíme se k jeho boji za práva utlačovaných, který pro něj zdaleka nepředstavoval jen vydobytí liberálních politických práv ve vlastní zemi, ale měl podstatný univerzální rozměr. Často jsme teď slyšeli – a jistě ještě budeme – Mandelu srovnávat s Václavem Havlem, od jehož úmrtí uplynou tento měsíc dva roky. Myslíme si, že takové srovnání je velmi nepatřičné právě kvůli zmíněné univerzální dimenzi, která v Havlově případě absenteje a tak do značné míry kompromituje jím deklarovaný "boj za svobodu". Havel se velmi rychle adaptoval na znovuustanovený "vyspělý západní svět" Ten pro něj vždy představoval poslední horizont jeho úvah a myšlení. Pokud se po listopadu '89 zastával utlačovaných, tak s tou premisou, že se musejí nacházet jen mimo tento "svobodný svět", ke kterému se mají chtít připojit. Takováto šablona, kterou rozebírá ve svém textu i Boris Buden, pak vede například k tomu, že člověk je schopen sice – právem – identifikovat na Kubě disidenty, ale unikne mu existence Guantánama. Mandela také stál na opačné straně barikády v případě invaze do Iráku. Zatímco Havel podepsal za invazi do Iráku petici, Mandela proti ní aktivně vedl kampaň. Jak Havel, tak Mandela, ve svém boji zvítězili, ale jejich vítězství měla nakonec hořkou pachutí porážky, jak podotkl Slavoj Žižek.

Je zde však jeden rozdíl. Mandela jako by tušil, že bude jeho vítězství zneužito ke zkrášlení pošpiněné vizáže Západu, pokračoval ve svém boji za rovnost a nebál se kritizovat politiku Západu. A právě k tomuto kroku se Václav Havel nikdy neodvážil. Jako člověk, který si prošel reálným socialismem, mu zůstal bázlivý strach z vrchnosti a falešný respekt k moci. Bezpochyby je třeba kriticky zhodnotit Mandelovo prezidentování, za kterého byly zaváděny ostré neoliberální reformy, zvýšily se socioekonomické rozdíly a rapidně vzrostla nezaměstnanost, přesto je však přinejmenším nutno trvat na tom, že Nelson Mandela neměl na rozdíl od Václava Havla bázeň z moci. K rozlišení obou význačných postav konce minulého století přispívá **esej „Pohled na Václava Havla zdola“**, kterou ještě před revolucí napsal Petr Rezek.

Vaše redakce

Zpráva ze senátního slyšení ve věci petice za záchranu České pošty

BARBORA ČAPINSKÁ

Po úspěšných demonstracích a okupacích hlavního sídla České pošty a získání téměř 11 tisíc podpisů z řad zaměstnanců i veřejnosti pod petici Za záchranu České pošty bylo na 19. listopad letošního roku ustaveno slyšení před petičním výborem Senátu ČR, které mělo za cíl pomoci zmírnit spory mezi vedením pošty a Federací výkonných zaměstnanců České pošty (FVZ ČP), odborovou organizací, která iniciovala sepsání petice.¹

V úvodu nastínil předseda FVZ ČP Miroslav Prokop problémy, které vedly k sepsání petice a za jejichž vyřešení jeho odbory bojují: neproplácení přesčasů, šikana zaměstnanců, nedostatečná bezpečnost práce, nepřiměřené srážky z platů. Nepříjemné jistě bylo, když jej přerušil svým smíchem personální ředitel ČP Ivan Feninec, za což si vysloužil i napomenutí předsedy senátního výboru Marcela Chládky. Poté následoval projev ministra vnitra Martina Peciny. Ten hned na začátku svého projevu zpochybnil samotnou petici prohlášením, že její název a text nejsou v souladu s tím, co přednesl pan předseda Prokop. Snižoval rovněž význam petice a boj předsedy Prokopa a jeho odborové organizace srovnáváním jejího nízkého počtu členů s ostatními početnějšími odborovými organizacemi. Spolu s náměstkem ministra práce a sociálních věcí Petrem Šimerkou si také dovolil zpochybnit potíže zaměstnanců poukazováním na nízký, ba dokonce klesající, počet jmenných i anonymních stížností zaměstnanců. ² Trval na marginálním rázu těchto potíží. Naopak, vedení pošty bylo chváleno za svoji spolupráci s odbory, časté konzultační schůzky a celkově dobrý manažerský výkon. S projevy chvály na účet vedení se připojil i náměstek Šimerka, jenž kladně hodnotil platnou kolektivní smlouvu.

Náměstek Šimerka nabídl ve svém projevu detailní údaje týkající se stížností, jejich počtu, tématu a úspěšnosti řešení, jak vyplývají z šetření Státního úřadu inspekce práce. Potvrdil zájem MPSV na tom, aby veškeré stížnosti byly řešeny a doporučil panu Prokopovi, aby byly ministerstvu doručeny spolu s důkazním materiálem. Spolu s ministrem vnitra však vyjádřil pochyby o plošnosti těchto praktik s poukazem na to, že počet stížností každoročně klesá a pohybuje se v řádu desítek, z nichž velká část se nakonec ukazuje jako neoprávněná. Oba pak tyto pochybnosti dále podpořili faktem, že největší odborové organizace Odborového svazu zaměstnanců poštovních, telekomu-

nikacních a novinových služeb, sdružující údajně téměř polovinu všech více než 30 000 zaměstnanců pošty, se slyšení nezúčastnily a zřejmě s peticí a činností FVZ ČP ani nesouhlasí.²

Jedním z nejdůležitějších témat slyšení byl nedůstojný a protiprávní způsob vymáhání plnění plánu prodeje produktů tzv. aliančních partnerů, z nichž údajně pochází až 60 % výnosů ČP a mezi něž patří zejména produkty Poštovní spořitelny, České pojišťovny a Sazky, ale i stavební spoření, tisk, knihy a hračky. Podle informací a důkazů pana Prokopa a jiných řadových zaměstnanců se z důvodu přetížení nedaří plnit tyto požadavky a pracovníkům je proto často vyhrožováno srážkami z platu (protože jejich variabilní část se odvíjí právě od tohoto prodeje), přenesením na jinou pobočku či propuštěním, jsou opakovaně nuceni uzavírat pro ně nevýhodné smlouvy na spoření či pojištění nejenom oni, ale i jiní členové jejich rodin, často musí odkupovat neprodané výtisky tisku. Je s podivem, že na takto závažná provinění ministr Pecina reagoval tak, že je běžné a pochopitelné, že vedení firmy nejenom nabádá své zaměstnance k využívání služeb se spřátelenými subjekty, ale že i za nesplnění těchto požadavků je zaměstnanec sankcionován. Dále se pak nechal slyšet, že zájmem manažera je motivace lidí k větší výkonnosti a že tímto nástrojem je právě rozdělení platu na fixní a variabilní. Variabilní část je však rovněž předmětem kritiky odborů pana Prokopa, protože je pracovníkům pošty strháváno z platu i několik tisíc korun. Navzdory tomu vedení pošty neochvějně trvalo na tom, že srážky za neplnění plánu prodeje produktů aliančních partnerů činí pouhých 400 až 600 Kč. Ministr Pecina a vedení pošty si dokonce dovolili během debaty zmiňovat výše platů v řádu 18–20 tisíc Kč s cílem bagatelizovat dopad krácení variabilní a bonusové části,

ačkoli tyto sumy podle některých řadových zaměstnanců, doručovatelek, dopravců a pracovníků u přepážek ani z daleka neodpovídají skutečnosti. Je politováníhodné, že se nikdo z příchozích zaměstnanců neodvážil tato čísla zpochybnit a učinili tak jen v soukromých hovorech po slyšení. V kolektivní smlouvě jsou všechny částky a poměry detailně popsány, avšak v praxi postupují regionální ředitelé a vedoucí poboček zcela jiným způsobem a dovolují si pod pohrůžkami osekávat platy až na základní minimum.

Nebylo rozhodně povzbuzující, ani přesvědčivé, že se slyšení nezúčastnilo vedení žádné z velkých odborových organizací a nepodpořilo tak pana Prokopa v jeho tvrzeních. Jako jediný se odvážil promluvit předseda Základní organizace Odborového svazu dopravy Evžen Dvorský, který potvrdil stav na poště vyličený panem Prokopem, zpochybnil některá prohlášení náměstka Šimerky a vedení pošty ohledně spolupráce managementu s odbory a jako jediný vytkl vedení i volbu aliančních partnerů s tím, že prodej nepoštovních produktů jako plyšových hraček je téměř nemožné plnit. Nebylo tak daleko k přímé výtce, že za špatně zvolené produkty nenese odpovědnost řadový zaměstnanec, ale ředitelství. Dva zaměstnanci pošty se sice odvážili předstoupit a přiblížit útrapy a šikanu ze strany vedoucích pošt, kterým musí denně čelit, tyto jejich zkušenosti však vyšuměly do ztracena, ba dokonce byly zpochybněny generálním ředitelem jako ojedinělé. Ve výsledku se tak jeho námitka, že konkurence pracuje efektivněji, nesetkala s odporem, ale dokonce s tichým souhlasem. Důkazy a prohlášení o tom, že jsou doručovatelé letáků, listovních zásilek a balíků přetěžováni, či jim nejsou propláceny přesčasy, tak vyzněly jako lenost a neschopnost pracovat výkonněji ve stanovené době. Míru indoktrinace vzápětí doložila jedna z účastnic slyšení prohlášením, že prodej nepoštovních produktů je součástí práce na poště a pokud je někdo líný nebo s tím nesouhlasí, tak se o tuto práci nemá ucházet a nemá bránit v plnění plánů těm, kteří jsou snaživí a pro práci zapálení a kterým záleží na prosperování firmy.

1 O dění na České poště jsme informovali v letním dvojčísle (č. 80) (<http://www.socsol.cz/2013/nezarazene/zachrante-postaky-aneb-proc-cekame-dlouho-u-prepazky>)

2 Předseda Podnikového koordinačního odborového výboru Česká Pošta Karel Koukal dokonce v dopise všem členům organizace varoval, že petice přímo pomáhá konkurenci rozkládat ČP a nabádal k jejímu nepodepsání s tím, že vše, co je jejím obsahem, je již řešeno stávajícími odbory.

Nejvíce zarážející na celém slyšení byla všeobecná akceptace trhu, konkurence a tzv. evropských či globálních trendů jako nevyhnutelných. Nejen generální ředitel a ministr Pecina, ale také sám předseda Prokop nijak nezpochybnili potřebu pošty sdružovat se s jinými partnery a nabízet jejich produkty, naopak, přesvědčivě šířili a podporovali tvrzení, že vzhledem k liberalizaci trhu jsou konkurencí a všeobecnými trendy nuceni uchýlit se k takovým krokům. Odvolávání se na procesy liberalizace či globalizace jako autonomní a přirozené je běžnou výmluvou pro jejich zavádění, šíření a prohlubování. Přitom tento diskurz neslouží k popisování těchto jevů, ale k jejich zavádění, a podporuje jejich vnímání jako vznikající nezávisle na lidech, politicích, korporacích. Zatímco ministr vnitra, jeho náměstek a vedení pošty svorně hlásali, že bez aliančních partnerů se pošta neuživí, téměř nikdo se neodvážil toto

tvrzení zpochybnit a napadnout tak neoliberalní logiku privatizace a outsourcingu veřejných služeb. Autorka sama během slyšení sice vznesla námitku, že ve spojení s poštou a jejími službami by se nemělo hovořit o byznysu (tento výraz patřil mezi nejpoužívanější v projevu generálního ředitele), ale že pošta plní důležitou komunitní funkci a nelze tedy její roli jednoduše poměřovat výnosy a náklady. Na to pan Zatloukal reagoval tím, že pošta společenskou funkci plní kvůli nařízení státu, ale trh je nemilosrdný. Završením tohoto diskurzu pak bylo závěrečné prohlášení ministra vnitra i předsedajícího Chládky o tom, že doufají ve vysvětlení a zlepšení situace na poště ku spokojenosti zákazníků, jakoby zákazníci (a potažmo trh) byli důležitější než zaměstnanci. Přitom více než deset tisíc občanů s praktikami na České poště nesouhlasí a přeje si využívat jejich služeb bez nepříjemného obtěžování pro-

dejem hraček, vánočních dekorací, žvýkaček či pojištění.

Boj za záchranu pošty, jak by měl nasvědčovat název samotné petice, tak není pouze bojem za lepší pracovní podmínky, na což poukazoval text petice a senátní slyšení obecně, ale měl by být namířen právě proti procesům, které se staly tak akceptovanými, že jsou již za hranicí debaty. Staly se vnějšími ekonomickými faktory, které omezují politická rozhodnutí a neúprosně udávají jejich směr. Nestačí proto projevovat solidaritu s řadovými zaměstnanci v jejich boji proti zkosnatělým odborovým organizacím a arogantnímu vedení, ale je potřeba poukázat na možnosti, které by mohly posílit administrativní a komunitní roli pošty. Alternativní způsob řízení pošt a zacházení s jejími zaměstnanci existuje.

✉ barbora.capinska@socsol.cz



Předplatte si Solidaritu

roční předplatné **480 Kč**, půlroční předplatné **240 Kč**

objednávejte na: **predplatne@socsol.cz**

v případě dotazů
volejte na
předplatitelskou linku

722 133 743

ProAlt vyhlašuje kampaň Stop likvidačním exekucím!

ONDRA MAREK

ProAlt spustil kampaň proti exekucím, které častokrát doslova devastují lidem životy a vyhlídky na lepší budoucnost. Vážnost současné situace podtrhují následující výpovědi lidí, jež se dostali do dluhové pasti. Nikdo, snad pouze liberální cynik by se odvažoval tvrdit, že si lidé za to mohou sami a že si měli nejprve „zmanagerovat“ svá rizika a ujistit se, zda budou moci dluh splácet. Tento cynismus hraničí s drzostí, když dnes člověk nemůže vědět, zda ho zítra nevyhodí z práce.



„Potřebuji poradit ohledně toho, že exekuce se mnou nechtěla diskutovat o nápravách, stížnostech a úpravách dluhu, dokud nezaplatím. Že si stěžovat můžu až zpětně. Takže dneska jsem zaplatil 3 exekuce v průměrné výši 15 tisíc a jen za to, že se ke mně nedostala upomínka v roce 2005. Ale platit 15 tisíc za to, že jsem kdysi dávno (a to vím až teď po 8 letech) prý měl nedoplatek u MHD (dejme tomu, že max. mohlo jít o 600 Kč) a nebo, že jsem nezaplatil popelnice (400 Kč) mi přijde docela dost přestřelená částka. Můžu to ještě teď, po zaplacení exekuce, řešit a stěžovat si? Mám ještě nárok na to, aby mi proplatili přestřelený dluh?“

Nebo:

„Potřebovala bych poradit, jednou jsem si vzala půjčku 10 000 Kč, z toho jsem dostala exekuci, která činí 150 000 Kč, jen náklady řízení jsou 70 000 Kč, nyní mám splácet 1 500 Kč měsíčně, jenže jsem na mateřské dovolené a můj příjem činí 3 800 Kč měsíčně. Závazků ke splacení mám více, nemám kde bydlet, vzali mě k sobě rodiče, trvalý pobyt u nich nemám. Mohla bych poprosit o radu, už jednou přijel exekutor a zabavil majetek rodičům, který po půl roce vrátil, moji rodiče pak brali prášky na nervy, jelikož exekutoři nám zde vyhrožovali a policie stála na jejich straně.“

A nebo:

„Mám několik exekucí, které tak nějak splácím, a dá se říct, že je to vyřešené. Všechny mé exekuce jsou z dluhů, které vznikly mezi roky 1995–2005. v roce 2011 jsem se oženil a od té doby mám trvalé bydliště u své manželky. (...) Během manželství se byt převedl do osobního vlastnictví. Máme sepsaný notářský zápis, který zužuje společné jmění manželů. (...) Nyní mi přišla další exekuce, rovnou exekucním příkazem na byt. Exekuce je právoplatná od roku 2009. Podali jsme okamžitě návrh na vyloučení nemovitosti z exekuce a následně jsme dodali i naši předmanželskou smlouvu exekutorovi. (...) Volali nám z exekutorské kanceláře, že byt vylučovat určitě nebudou, že je ve společném jmění manželů. (...) Jsme teď s manželkou oba bezradní, čekáme, co bude, ale nechceme se jen tak vzdát rozhodnutí exekutora, který dle našeho názoru začíná slovíčkařit, v čemž se vůbec nevyznáme. (...) Když jsem volal exekutorům, tak mi řekli, že to máme nechat být a zavolat si ve čtvrtek. (...) Prosím o pomoc, radu, doporučení, jak postupovat, nebo doporučení právníka, který by nám pomohl. Všeobecně musím říct, že každý z právníků, které jsme oslovili, má na věc jiný názor a přijde mi, že se v tom neorientují.“

Toto jsou typické příběhy, které se dozvídáme od lidí přes nový web www.stopexekucim.info. Řádění exekutorů pokračuje i na konci roku 2013. Zákonné úpravy exekucí provedené v tomto roce tedy přes některé pozitivní změny skutečnou úlevu nepřinesly. Naopak ještě zkomplikovaly situaci mnoha rodin tím, že lze nyní zabavovat i majetek manžela nebo manželky včetně bytu, ve kterém bydlí.

Občanská iniciativa ProAlt se kampaní za zrušení likvidačních exekucí věnuje již přes půl roku. Její součástí je také web stopexekucim.info, který je rozšířenou on-line verzí ProAltmem nedávno vydané brožurky *Manuál občanské sebeobrany* proti exekucím. Web i manuál jsou určeny nejen pro ty, kdo jsou bezprostředně ohroženi uvěznutím v exekuční pasti nebo se v ní již nacházejí. Měly by posloužit také všem, kteří chtějí vědět,

jak v současné době exekuce probíhají, jaká práva a jaké povinnosti mají exekutoři, a hlavně, jaká práva a jaké možnosti obrany mají jejich oběti, tedy dlužníci. Exekuce jsou v současné podobě problémem, který se týká všech, každý se může stát jejich obětí. Nejde v nich v první řadě o zaplacení dluhů věřitelům. Kromě pohodlných a tučných výdělků právníků, exekutorských a vymahačských firem nebo různých tzv. inkasních agentur jsou exekuce v neposlední řadě i bičem na každého z nás. Podle stejné zvrácené logiky jako jsou ratingové agentury a dluhy u bank bičem na celé státy.

V Moravskoslezském kraji je problém exekucí ještě akutnější než v jiných krajích. V loňském roce zde proběhlo 18 % všech exekucí. V aktuálním a hojně diskutovaném článku na serveru novinky.cz nazvaném „Romové z Ostravy odmítli pracovat, museli opustit městské byty“ se píše o čtyřech rodinách vyloučených z tzv. programu Sociální inkluze. Město Ostrava trvá na tom, že pokud rodiny chtějí dostat od města v rámci tohoto programu obecní bydlení, musí živitel nebo živitelka rodiny legálně pracovat. Tyto rodiny ale legální práci odmítly. Proč? Máte-li na krku exekutora, legálně pracovat prakticky nemůžete, důstojnou obživu rodině zajistí jen práce na černo. A na tu při legální práci pochopitelně nezbývá čas. Opravdu je pro společnost výhodné lidi nutit do nezdaněné ilegální práce např. kvůli čtyřem stům dluhu na popelnice nebo nezaplacené pokutě za jízdu na černo?

S dalším pravděpodobným zvyšováním nezaměstnanosti a chudoby v Moravskoslezském kraji, ale i v krajích dalších, budou exekuce ovlivňovat životy lidí stále výrazněji a pochopitelně ne jen těch romských. V ProAlt si jsme dobře vědomi, že



s tím sotva něco zmůžeme, pokud exekuce a s nimi související zákony zůstanou ve stávající podobě. ProAlt svou kampaní *Stop likvidačním exekucím* chce proto kromě hlavního cíle – tedy zrušení prokazatelně vysoce neefektivní, nákladné a celospolečensky škodlivé profese soudních exekutorů a navrácení vymáhání všech pohledávek zcela do rukou soudů – také prosadit konkrétní požadavky na změny v zákonech, které by měly okamžitý pozitivní dopad na životy lidí postižených exekucemi. Mezi těmito požadavky je například forma dluhové amnestie, přesné číselné vymezení lichvy, zákaz zabavování majetku a obstarování platu nebo bankovních účtů dlužníka u vymáhaných pohledávek do výše 10 000 Kč nebo zákaz vymáhání dluhů na

nedlužících osobách, včetně manžela nebo manželky dlužníka.

Nový web www.stopexekucim.info bude mít v kampani proti exekucím zastupitelné místo především jako kontaktní bod přímo pro lidi aktuálně ohroženými nebo postiženými exekucemi. Ambicí jeho tvůrců z občanské iniciativy ProAlt je, aby se pro co nejvíce z nich stal i jakýmsi bodem obratu – aby se začali sami angažovat nejen ve své věci, ale i pro další podobně postižené spoluobčany. Likvidační exekuce totiž samy od sebe neskončí, to se podaří jen tehdy, když si o to hlasitě řekneme. Ne nadarmo je jedním z hlavních sloganů kampaně i tento: „Nejsnazší obětí je ten, kdo se nebrání!“

✉ stopexekucim@proalt.cz



Lucembursko: lesk a bída života v daňovém ráji

MARTIN CHURÁŇ

Týden před českými parlamentními volbami se 20. října konaly v Evropě jiné předčasné volby, v Lucembursku. Stejně jako naše i ony byly vyvolány skandálem kolem pravděpodobného zneužití tajných služeb. Tady však veškerá podobnost končí (v lucemburském případě jde o jejich možné organizování bombových útoků v 80. letech v režii NATO – za účelem živění studenoválečnické psychózy). Spíše než na tuto aféru stojí za to podívat se blíže na hospodářské a sociální problémy této malé země, která je občas představována jako vzor úspěšné integrace malého státu do EU.

Lucemburské velkovévodství je se svými 450 tisíci obyvateli jedním z nejmenších států Evropy, v tabulkách se však vždy objevuje mezi nejbohatšími, a to nejen proto, že HDP na hlavu vylepšují dojíždějící pracující cizinci. Hlavní město Lucemburk je uváděno jako osmé největší centrum světových financí, své sídlo tu má přes sto šedesát mezinárodních bank, holdingy a investiční fondy nepočítaje. V zemi jsou nadprůměrně vysoké platy, ale i ochránářské pracovní právo, vysoká míra sociálního zabezpečení, donedávna i nízká nezaměstnanost, k tomu všemu rozvinutý systém kolektivního vyjednávání mezi zaměstnanci a zaměstnavateli (Lucembursko má i silný domácí průmysl), a zároveň nízké daně a ekonomika, která je považována za velmi konkurenceschopnou. Kdekdo by řekl: liberálně-sociální ráj.

Lucemburská politická reprezentace to také neopomíná zdůrazňovat: to její pohled zaznívá ve vzácných zprávách, které občas o její vlasti proběhnou v evropských médiích, včetně českých: Lucembursko jako země, která se nebojí předávání národních kompetencí Evropské unii, protože ví, jak těžko by obstála sama ve světové džungli, která naopak dokázala využít svého členství k neobyčejnému vlivu ve světě (lucemburští politici hrají velkou roli při uzavírání unijních kompromisů a v Lucemburku sídlí i část evropských institucí), země, která nemá strach z cizinců, neboť ví, že „bez nich to nejde“ (cizinci tvoří přes dvě pětiny zdejší pracovní síly)...

Že pohled zblízka je méně idylický, lze očekávat. Především, Lucembursko svého blahobytu dosahuje z velké části tím, že k sobě vábí investice, které pak jiným zemím citelně chybějí. Příkladem jsou nízké daně pro firmy: za všechny jmenujme britský Vodafone, který díky přenesení svého sídla do Lucemburku odvádí státu daň ve výši 0,8% místo sazby 29%, kterou by musel platit v Británii. Finanční přínos je to v absolutních číslech sice malý, vzhledem k malým rozměrům země však pro lucemburský rozpočet nezanedbatelný. Rozpočtové deficity evropských zemí („Žijeme si

nad poměry“) se tak jeví v poněkud jiném světle. Dodejme ovšem, že totéž se v různé míře snaží dělat i jiné země EU, včetně samotné Británie.

Zatímco daňová konkurence evropské elity příliš nevzrušuje, zcela jinak se to má s daňovými úniky. A tady se dostáváme snad k hlavnímu pilíři lucemburské „prosperity“. Bankovní tajemství zavedené roku 1929 dělá z Lucemburska daňový ráj, ačkoliv toto označení pohoršeně odmítá. Nedávná zpráva nevládní organizace Tax justice network odhaduje, že v zemi je spravováno kolem osminy světových peněz skrývaných před daňovými úřady zemí svého původu. Ne vždy je Lucembursko jejich cílovým místem, často je naopak jen přestupní stanicí na cestě do exotičtějších destinací v Karibiku či jinde. Tyto úniky nepostihují jen Evropu, ale i rozvojové země. V roce 2012 odhadl lucemburský Kruh nevládních organizací (Cercle des ONG), že efekt odlivu prostředků z rozvojových zemí do Lucemburska převyšuje výsledky lucemburské rozvojové pomoci těmto zemím. Tehdejší křesťanskosociální premiér Jean-Claude Juncker pohrozil neziskovým organizacím přiškrcením státních dotací, pokud svá slova nevezmou zpět – a dosáhl svého. Týdeník Woxx tehdy citoval lucemburského nevládního aktivistu Mikea Mathiasa: „V Lucembursku platí shoda, že nemluvíme o tom, co by mohlo uškodit finančnímu sektoru.“ To se stalo v zemi, kde sídlí Evropský soudní dvůr. Premiérově pověsti událost neuškodila ani doma, ani v cizině, kde je i po svém odstoupení po letošních volbách dál chválen médii i politiky jako jeden z hlavních tvůrců evropské integrační politiky. Ukazuje to, jak ojedinělé je postavení Lucemburska ve světě: daňový ráj, který zároveň patří k elitnímu klubu nejrozvinutějších zemí, pravidelně zvaných k poradám o osudech světa. Prochází mu to, pravda, stále obtížněji, od roku 2005 muselo učinit některé dílčí ústupky, nátlak ostatních zemí se však vystupňoval zejména po vypuknutí krize v roce 2008 a posedlosti evropských politiků rozpočtovými deficity. Velkovévodství muselo

přistoupit na konec bankovního tajemství k roku 2015, stále však spolu s Rakouskem bojuje o to, aby byla kontrola pohybů kapitálu co nejméně efektivní. Využívá k tomu pravidel EU, která pro tyto záležitosti vyžadují jednohlasné rozhodnutí všech členských států. Oficiální verze nelže, když uvádí, že Lucembursko umělo využít členství v unii k posílení svého vlivu ve světě...

POLITIKA BEZ POLITIKY

Obyčejní Lucemburčané zpravidla vnímají nátlak svých partnerů jako nespravedlivé útoky na svou maličkou zemi a jako projev závisti. Je to možná jeden z důvodů, proč roku 2005 41 % z nich v referendu hlasovalo proti návrhu evropské ústavy, ne však jediný. Vlažné byly k ústavě např. i odbory. Tady už ovšem nejde o rozpor mezi Lucemburskem a Evropou, ale spíš mezi elitou a těmi ostatními. Když se odcházejícího premiéra Junckera v listopadu ptali, co považuje za svůj největší úspěch, odpověděl, že „zastavil neoliberální vlnu na lucemburských hranicích“. Týdeník „D'Lëtzeburger Land“ k tomu poznamenal, že se na ní naopak spíš přizpívil, a zároveň filtroval její pronikání do tuzemska. Z pohledu návštěvníka dnes není krize vidět a nejsou patrné ani křiklavé nerovnosti. Přesto tu krize je: od roku 2008 stoupla nezaměstnanost na 7%, u mladých dokonce na 19%. Prvními postiženými jsou ovšem cizinci (44% obyvatel). Ti se dělí na dvě skupiny: na jedné straně vysoce kvalifikovaní zaměstnanci EU a finančních korporací, na druhé pak méně kvalifikovaní pracovníci soukromého sektoru. Samotní Lucemburčané jsou převážně soustředěni v sektoru veřejném, který je cizincům uzavřen – státní zaměstnanci tvořili letos 63% voličů v produktivním věku, o 4% více než v minulých volbách, což napovídá, jakým způsobem dosahuje vláda sociálního smíru (může proto překvapit, že státní správa funguje z hlediska běžného občana celkem kvalitně, alespoň tedy na nižších úrovních). Lucemburská sociální struktura tu spíš než Evropu vzdáleně připomíná Brunej, Kuvajt nebo Katar.

Nepřekvapí tedy, že dosud vládní křesťanští sociálové (CSV) stejně jako liberálové (DP), socialisté (LSAP) a zelení (déi Greng), kteří nyní vytvoří trojčlennou koalici, se od sebe ve svých ekonomických programech příliš neliší. Není to téma, které by voliče zajímalo nejvíce. Výsledky tomu letos odpovídaly: křesťanští sociálové ztratili pod vlivem skandálu okolo tajných služeb 5 %, i tak však zůstali se svými 33,7% zdaleka první stranou, zatímco druzí, koaliční socialisté, s 20,3% mírně oslabili. Nejvíce si polepšili liberálové (18,2%), zatímco zelení (cca 10%) byli překvapeni mírným poklesem podpory. Přesto přinesly volby určitý vzestup radikální levice: reformistická déi Lenk („Levice“ založená v 90. letech bývalým reformistickým křídlem komunistické strany) získala rekordních 4,9% hlasů a dvě křesla v šedesátičlenném parlamentu, zatímco radikálnější komunisté (KPL) mírně posílili na 1,64% (dvě „suverenistické“ pravicové kandidátky, ADR a PID, získaly dohromady něco přes 8%, zhruba stejně jako r. 2009, necelá 3% pak nově kandidující Pirátská strana). Není totiž pravda, že by všichni lucemburští občané žili život prostý ekonomických starostí: i tady se nenápadně rozevírají sociální nůžky a růst cen životních potřeb se různých vrstev obyvatel dotýká nestejnou měrou. Novým tématem letošní kampaně se staly náklady na bydlení, které se za posledních patnáct let ztrojnásobily a některé Lucemburčany donutily vystěhovat se do sousedních zemí, odkud denně dojíždějí do práce přes hranici. Připomínáno začalo být poprvé i to, že v zemi existují jen čtyři tisíce sociálních bytů, a že vláda necítí potřebu dostupnost cenově přijatelného bydlení řešit.

KRIZE A JEJÍ DOPAD NA POLITIKU

Kde krize, potažmo neoliberalismus, doléhá na voliče nejvíce, je ovšem průmysl soustředěný na jihu země, a zejména ocelářství, po státní službě další odvětví, ve kterém jsou Lucemburčané silně zastoupeni. Hutnictví vděčí Lucembursku od konce 19. století za svůj hospodářský vzestup (rozvoj bankovníctví nastal až v 60. letech), a dodnes na něj obyvatelé pohlížejí jako na rodinné stříbro. Jemu také může země děkovat za mezinárodní význam, kterého nabyla v počátcích evropské integrace. Ta začínala v 50. letech sjednocením trhu uhlí a oceli, což Lucembursku jako ocelářské velmoci zaručovalo, že jeho hlas bude mít neza-

nedbatelnou váhu, zvláště ve společenství čítajícím pouhých šest zemí. Krize 70. let si vynutila drastické zeštíhlení oboru o 80 %, vedla ale také k hluboké proměně společenského ovzduší: ve vlně všeobecného zápalu pro zachování národního pokladu byla spolu s úspornými opatřeními a solidární daní na záchranu průmyslu zavedena i řada institucí na podporu „sociálního dialogu“. Tripartita pochází právě z toho období. Konfrontaci mezi odbory a zaměstnavateli, do té doby poměrně častou, tak nahradilo pravidelné vyjednávání a kompromisy u kulatého stolu, s blahovolným přispěním státu, kterému příjmy z finančníctví umožňují velkorysost. Dnes, kdy opět přicházejí ke slovu úspory, si ovšem stále více lidí klade otázku, jestli takový systém nebyl spíš způsobem, jak si odbory získat na svou stranu. Tím spíš, že jeho součástí je i jedno z nejrestriktivnějších stávkových zákonodárství v Evropě, které stávkování umožňuje až po téměř půlročním neúspěšném jednání. Samotné odbory to dobrovolně udělaly ještě složitější - jejich stanovy obvykle vyžadují k vyhlášení stávky vnitřní referendum, v němž návrh podpoří nejméně 75% jejich členů. Není divu, že stávky jsou ve velkovodství vzácností.

Pod vlivem krize se začíná nálada měnit. Ve stavebnictví a úklidových pracích se přes čtyři roky nezvýšily mzdy, sílí tlak na větší pružnost zaměstnanců, několik měsíců panuje mezi oběma stranami neshoda, a odbory o stávce otevřeně hovoří. Nejvíce patrné je však napětí v hutnictví, kterému od začátku krize v roce 2008 klesl odbyt o třetinu. Lucemburské ocelářství, během krize 70. let zestátněné, totiž už několik let není lucemburské - od roku 2006 je bývalý koncern Arbed součástí světového gigantu Mittal. Kovodělníci nyní ani nemají s kým vyjednávat - manažeři jsou pouhými převodovými pákami plnicími pokyny majitelů v Londýně - a pro ty je Lucembursko pouze jednou z nespočetných účetních položek, stejně jako třeba bývalá Nová huť v Ostravě. Mittal už léta neinvestoval do potřebné modernizace lucemburských oceláren, a tím přivodil stav (podle všeho úmyslně), za kterého se snadno může ohánět nutností šetřit na zařízeních i na lidech. Letos tak uzavře některé provozy, bez kterých nedává ekonomicky smysl provozovat ty zbývající, šest stovek pracovníků má být propuštěno, ostatním se má snížit plat o 20% a počet dnů placené dovolené ze

37 na 31. To vše přesto, že audit objednaný vládou v roce 2012 došel k závěru, že ocelárny mohou být ziskové, kdyby jen byla vůle. Vláda příznačně zprávu nezveřejnila a dala najevo rozladění, když její část unikla do médií. Tatáž vláda Mittalu léta štědře pomáhala daňovými úlevami a přebíráním sociálních výdajů (např. na rekvalifikace). Mittal zatím ušetřené zdroje investoval do nákupu dolů a oceláren v jiných zemích a nyní se z Lucemburska zřejmě chystá vycouvat a totéž zopakovat jinde. Samozřejmě se získanými technickými znalostmi a patenty, které mu z jeho krátkého lucemburského období zůstanou.

I tady začaly odbory už nějaký čas mluvit o stávce - jsou ostatně pod tlakem svých členů, zvláště těch nelucemburských, kterých v místním ocelářství odkakživa bylo velmi mnoho a kteří čím dál víc vytýkají svým funkcionářům nedostatek bojovnosti a úzkostlivé dodržování pravidel. Funkcionáři jejich iniciativy moc nevitají a dávají přednost symbolickým ukázkám síly mimo pracoviště, jako byla např. celostátní demonstrace v Lucemburku proti škrtům v květnu 2009 (s účastí mezi patnácti a třiceti tisíci, vzhledem k malému počtu obyvatel velký úspěch), demonstrace asi 1500 Kovodělníci v jiholucemburském Esch letos v listopadu (celkem jich v Lucembursku pracuje asi 4000) nebo společná únorová demonstrace belgických, francouzských a lucemburských kovodělníků ve Štrasburku. Už to je oproti minulosti pokrok: když přijeli v roce 2003 belgičtí kovodělníci demonstrovat do Lucemburku před sídlo firmy (tehdy ještě ARCELOR), lucemburské odbory jejich protest odsoudily. Lucemburský sociální model se nehroutí, přesto se však zadrhává.

Co tedy říct závěrem? Předně, kdo obdivuje vymoženosti lucemburského sociálního státu, měl by mít na paměti, že velkovodství těchto úspěchů často dosahuje na úkor sociálních poměrů v jiných zemích. Za druhé, i když se Lucembursko topí v penězích, neznamená to, že z nich mají všichni stejný prospěch; i chudí jsou v Lucembursku méně chudí než jinde, rozhodně však nežijí v bavlince. Navíc, prekarizace a tlak na pružnost a výkonnost tu mohou být pocítovány stejně tíživě jako jinde v Evropě. A konečně, to, že se s tím vším setkáváme v zemi, která je víc než kterákoliv jiná ovlivněna evropskou integrací, by mělo vést k zamyšlení, jestli je „Evropa“ skutečně řešením krize sociálního státu.

Jak jsme okupovali univerzitu

LUKÁŠ MATOŠKA

Na přelomu listopadu a prosince jsem se jako student zúčastnil protestní okupace britské univerzity. Konala se na podporu již druhé podzimní stávky školního personálu za odpovídající mzdy. Někteří studenti byli pro účast na akci dočasně vyloučeni ze studia. Londýnští studenti byli zbiti policií a pozatýkáni. Protesty budou z toho důvodu dále pokračovat.



▲ Jedna z demonstrací na podporu suspendovaných studentů

Letošní okupace britských univerzit studujícími nezačaly zničením, ale přímo navázaly na boj proti drastickému navýšení školného konzervativně-liberální vládou Davida Camerona a proti další privatizaci veřejného vzdělávání. Určitý předvoj těchto protestů tvořili loni i letos studenti a studentky z jihu Velké Británie, konkrétně z University of Sussex, kde loňská okupace univerzitních prostor vydržela déle než dva měsíce. V řádu dní po letošním vypuknutí sussexské okupace přibyla celá řada dalších okupací univerzit na rozdílných místech Británie. Protože jsem měl možnost se na letošní okupaci Sussexské univerzity přímo podílet, předkládám některé postřehy z celého dění.

UČITELÉ STÁVKUJÍ, STUDENTI OKUPUJÍ

Od 26. listopadu do 3. prosince jsme okupovali celé třetí patro Bramber House, budovy v rámci univerzitního komplexu, jež byla v minulosti zprivatizována společností Char-twells. Jedná se o místo dobře vybavené, obsahující konferenční sály, vlastní kuchyň či bar; ve srovnání s okolním kampusem lze tyto prostory označit za luxusní. Jak zaznělo v závěrečném prohlášení nás okupujících, cílem akce bylo učinit privátní místo v rámci univerzity opět veřejným (<http://sussexagainstprivatization.wordpress.com/2013/12/03/final-statement-from-the-bramber-house-occupation/>). Takovou strategii pro současnost znovuobjevilo hnutí Occupy Wall Street, když jeho aktivisté před dvěma lety obsadili

privátní Zukottiho park a přejmenovali jej alespoň dočasně na původní obecní Náměstí Svobody (<http://www.socsol.cz/2012/rozhovory/hnuti-occupy---rok-pote>).

Okupační akce vypukla přesně týden před celostátní jednodenní stávkou vysokoškolského personálu. Akce studentů byla míněna jako projev podpory stávkujícím zaměstnancům, nejen učitelům. Jim všem se v posledním pětiletí snížily reálné mzdy o 13 procent. A to navzdory tomu, že z univerzit se po předložském znásobení školného na veřejných školách de facto staly bohaté korporace, jež štedřeji než dříve odměňují svůj management. Přitom naprostá většina mezd klesá a britské univerzity jsou zaměstnavatelským subjektem, který se umístil na



▲ Jedna z několika blokád: členku vedení školy jsme autem do práce nepustili, musela po svých (za pozornost stojí, v čem zde prorektori jezdí)

neblahém druhém místě v žebříčku zneužívání neplacených přesčasů. Přičemž studenti se díky školnímu horentně zadlužují, vtom Británie není výjimkou. Ne náhodou mluví v této souvislosti nedávno vyšlá publikace o vzdělávacím systému Spojených států dokonce o „válce proti mladým“ (<http://monthlyreview.org/press/books/pb3447/>). Naše akce proběhla tak, že jsme v den stávkou okupované území opustili, abychom se už zrána přidali ke stávkujícím a pomáhali vytvářet symbolické i faktické blokády.

Podobně jako stávku i efektivitu okupace lze měřit tím, jaké ekonomické ztráty způsobila. Okupace byla jako nejzazší prostředek protestu zvolena proto, že vedení školy dlouhodobě nereagovalo na dotazy studentů ohledně toho, jak je nakládáno s penězi, které platí prostřednictvím školního. Vedle toho, že si vedení školy utrhl ostudu, výrazně prodělalo také na tom, že po celý týden nebyly realizovány předem domluvené výnosné pronájmy konferenčního centra, neboť to bylo v rukou nás, studentů. Nelze vyloučit, že týdenní okupace studujících způsobila více škody než denní stávka zaměstnanců; navíc podle dostupných informací měly zmařené pronájmy přímý vliv na výši prémie za daný rezort zodpovědného člena vedení školy. Vedení proto hned den po začátku okupace podniklo právní kroky. Nicméně výsledek soudního slyšení, jehož předmětem bylo především to, zda je možné okupující studenty za užití donucovacích prostředků z konferenčního centra vystrnadit, přišel vníveč. A to z toho důvodu, že jsem okupaci ukončili záměrně dříve, abychom mohli v plném počtu podpořit stávkující v ulicích.

JAKOU CHCEME SPOLEČNOST

Slavoj Žižek rád opakuje, že levicoví aktivisté se shodnou na tom, co nechťejí, ale v odpo-

vědi na otázku, co chtějí, se prý nejenže neshodnou, ale někdy ani nejsou schopni odpovědět. Možná je třeba věnovat více pozornosti činům než slovům. Poněvadž například právě okupační akce podobné té naší naopak zřetelně odráží představy zúčastněných o tom, jak by měla být společnost uspořádána. A co víc, mezi účastníky takových akcí, podíváme-li se na jejich konkrétní kroky, panuje až pozoruhodná shoda. Většina rozhodnutí během naší okupace byla konsenzuální, ať už se týkala věcí obecných – jak vystupovat navenek, co napsat do prohlášení atd. – nebo konkrétních – kde se bude spát, kdo bude vynášet odpadky atd. O tom, že alternativa se spíše než vsedě nad klávesnicí rodí za pochodu, věděli své studenti mimo jiné z Brazílie, Egyptu, Řecka a Turecka, kteří se na okupaci podíleli.

V našem „okupačním centru“ se dennodenně konaly dvě až tři schůze. Odehrávaly se v oněch kruzích, jež proslavilo španělské hnutí rozhořčených (indignados), a asi nejpřekvapivější na jejich průběhu pro mě byla úroveň probíhající diskuze. Schůze měly jasně stanovená pravidla; namátkou, každý musel být vyslyšen a každé schůzi důsledně předsedal někdo jiný. Vedle ad hoc předsedajícího byly schůze řízeny předem určenými gesty. Jedno z takových gest signalizovalo, kdo se hlásí o slovo a zda chce navázat na předřečníka či otevřít nové téma (přednost pak logicky dostávali ti, kteří navazovali). Tak vysoko nastavená laťka diskuzní kultury, která spoluvytvářela důsledně rovnostářské prostředí, měla vliv na to, že spolehlivá většina účastníků schůze se do diskuze pravidelně zapojovala. Zřídka kdy jsme se do nějakého problému zamotali, ostatně i pro takovou situaci bylo nasnadě gesto – každý mohl kdykoli signalizovat, že se někdo opakuje a že je třeba se v rámci

agendy posunout. Tak věčné schůze, na nichž si nikdo „nehoní triko“, jsem před tím nezažil.

Kdo si představuje okupaci univerzity jako nekončící večírek, je na omylu. Za celý týden se odehrála „party“ v pravém slova smyslu jedinkrát. Nezaregistroval jsem někoho, pro koho by okupace byla flámem – bez ohledu na věk. Jakoby každý měl na paměti, a to ve vši vážnosti, že teď a tady ukazujeme, jakou že to vlastně chceme společnost. Ze všeho byla cítit promyšlenost, propracovanost, organizovanost – významným dílem kvůli matadorům, kteří získali zkušenosti již během loňské okupace. Hned úvodem jsme přistoupili k vytvoření několika proměnných pracovních skupin, které zajišťovaly chod života v třetím patře, ale i bezpečnost, organizaci přednášek (řečníky jsme zvali), dále pochopitelně komunikaci s médii apod. Samostatná pozornost byla věnována organizaci prostoru, ať už šlo o jídelnu, ložnici, studovnu, a pochopitelně službám u zabarikádovaných dveří, které měly za cíl vyhlásit poplach v případě, že by se outsourcovaná, univerzitou najímaná, ochranka, navzdory svým pravomocím pokoušela proniknout dovnitř se zadáním nás vyklidit. Nicméně patrná část členů ochranky nám soukromě, mimo dohled všudypřítomných bezpečnostních kamer, vyjadřovala své sympatie – věděla, že jde i o ně. Za celou dobu se nám nepodařilo vydobýt si volný přístup, proto ti, kteřído okupačního centra přicházeli či z něj odcházeli, museli používat požární schodiště – přesto se nám podařilo dostat mezi nás i vozíkáře.

ZATÝKÁNÍ A VYLUČOVÁNÍ

Jeden z účastníků letošní okupace byl na jeden den zatčen. Podle jeho vlastních slov se na záchytné stanici ocitl pro slovní



▲ Účastníci okupace Sussexské univerzity, první den

hříčku. Druhou sloku známého hesla „no justice, no peace, fuck the police“ (žádná spravedlnost, žádný mír, do prdele s policií) vyměnil za „hug the police“ (obejmi policii). Strážníci si to na místě vyložili po svém a recesistu sebrali, ale poté, co si na záchytce přehráli nahrávku z incidentu, byl student propuštěn. Obdobné případy nejsou ojedinělé a bohužel většina z nich není úsměvná: pro britské studenty je policejní kontrola nepříjemnou samozřejmostí. V polovině listopadu letošního roku vyšlo najevo, že policie se pokoušela získat donašeče v řadách studentů Cambridžské univerzity, jenž měl za úkol pravidelně informovat o aktivitách protestních hnutí v rámci kampusu (<http://www.theguardian.com/uk-news/2013/nov/14/police-cambridge-university-secret-footage>). Počátkem prosince pak bylo s použitím násilí zatčeno 40 studentů, kteří okupovali budovu senátu Londýnské univerzity – fotografie dokládají krev studentů na ulicích (násilí proti studentům je dnes na Západě běžné, není to jen britská záležitost – vůči québeckým studentům bylo loni užito prokazatelně více násilí než proti československým studentům v listopadu 1989 [[vory/jeremie-bedard-wien-za-uspechem-hledej-organizaci\]\). Každopádně více než policejní kontrola děsí účast univerzitního managementu, jenž kupříkladu v souvislosti se zmíněnou kauzou recesisty tlačil na policii, aby byl student co nejvíce kriminalizován a pokud možno potrestán. Zdá se, že vedení školy má na mysli především disciplinární řízení vůči studentům, jak ukazuje i rychlost, s jakou podniklo právní kroky proti nám, protestním okupantům.](http://www.socsol.cz/2012/rozho-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Den po ukončení okupace třetího patra Bramber House bylo pětici britských studentů ze Sussexské univerzity, kteří se podíleli na organizaci loňské i letošní okupace, pozastaveno studium a byli vyloučeni z univerzitního kampusu. To v praxi znamená, že se nesmí pohybovat v prostorách školy ani kolejí, kde mají domovy, přičemž v případě nerespektování zákazu jim hrozí vyloučení ze studia. Lze se dohadovat, co přesně management tímto extrémním krokem sledoval. Někdo by mohl věc považovat za pouhý zkrat. Samozřejmě lze poukazovat na zhrzenost členky vedení školy, jejíž Mercedes jsme nepustili do školního komplexu během barikády ulice v den stávky na podporu výše zmíněných univerzitních zaměstnanců (to byl mimochodem jeden z nejsilnějších

momentů protestních dní). Ovšem ve skutečnosti máme co dělat s hlubokou proměnou vzdělávání a celé společnosti v důsledku neoliberálních reforem. Z toho důvodu nelze oddělovat boj proti privatizaci od obhajoby svobody slova a práva protestovat. Způsob, jakým britská vedení škol nakládá s opozičními studenty, svědčí o tom, že z univerzitní půdy se vytratila kolegalita a z celého rektorátu se stala od okolního světa oddělená, nadstandardně placená a autoritativně rozhodující elita, jež spíše než vedení univerzity připomíná korporátní management.

Už dávno neexistuje – pokud kdy existoval – Západ, který by „postkomunistické“ země mohly a měly dohánět. Ba naopak, vůči tomu, co se dnes děje studentům pokojně vyjadřujícím opoziční názory, by česká společnost byla možná daleko citlivější. Nebo si dovedete představit rektora Univerzity Karlovy, jak do odvolání přerušuje studium studentským aktivistům? Na podporu vyloučených studentů probíhají denno-denně demonstrace, zjevně největší za celý semestr, připravuje se studentská stávka, rovněž odbory solidárně vyhlásily stávkovou pohotovost.

✉ lukas.matoska@socsol.cz



Není co dokončovat: něco musí začít

BORIS BUDEN

Dělení na Východ a Západ není vůbec zastaralé. Hegemonie Západu zůstává nedotčena a je nadále směrodatná. Změnil se pouze náš způsob nahlížení. Východ uvízl v pasti postkomunistického přechodu, když překládal sám sebe do jazyka Západu a zoufale se snažil dosáhnout nemožného – autenticity originálu. Ale u překladu jde o něco jiného.

Žádná revoluce se nevyhne své vlastní rétorice. Ale ne každá se dusí rétorikou, která ani není její vlastní. Přesně to se přihodilo revoluci, které se dříve říkalo „demokratická“ a mělo se za to, že ukončila epochu totalitarismu: revoluci, nebo lépe řečeno více revolucím z let 1989/1990, též známým pod popisnějším názvem „pád komunismu“. Předpokládalo se, že tato událost značí nový začátek a tak ji také chápali nositelé reálné revoluční změny. Ovšem cíle, které si vytýčila, nebyly ničím nové. Demokracie, lidská práva, volný trh, otevřený veřejný prostor a podobné hodnoty již byly součástí každodenní reality – ale jinde, v oblasti, která se nazývá Západem.

STÁT SE VÝCHODEM

Revoluce byla tedy kulturně vymezena. Přesněji řečeno byla „povýchodněna“. Nejenže k ní došlo na Východě, ale také kvůli Východu. A v této specifčnosti spočívá její celkový historický význam. Již v roce 1990 označil německý liberální filosof Jürgen Habermas toto historické období jako „dohánějící revoluci“ [die nachholende Revolution]. Pokud se přidržíme této argumentace, tak svržení komunistických režimů ve východní Evropě otevřelo cestu expanzi modernity na Východ, expanzi po desetiletí blokové totalitární vládnutím. Rovněž ji označil za „revoluci zpětného chodu“ [rückspulende Revolution]. Tato metafora jasně evokuje princip stroje času a naznačuje, že demokratické revoluce z let 1989/90 namotávají zpět nedávnou historii až do doby před příchodem komunistů. S těmito revolucemi se může znovu rozběhnout „normální“ modernizační vývoj, který byl násilně přerušena komunistickou diktaturou. Celkově tak měl být význam revoluce shledáván v tom, že umožnil Východu dostihnout projekt moderního vývoje. Modernita, o níž je řeč, je samozřejmě západní modernita, což z ní překvapivě nedělá modernitu kulturně partikulární. Naopak, její sebeporozumění poukazuje na univerzální výdobytky a ambice, které ji obsazují do role modernity jako takové.

Na druhé straně pojem Východu neodkazuje k žádným univerzálním hodnotám. Ve skutečnosti nevyjadřuje vůbec žádné hodnoty, vycházíme-li z toho, že jeho význam je určen výhradně jeho vztahem k Západu.

Antonio Gramsci věděl, že pojmy Východu i Západu jsou pouze arbitrální, konvenční historicko-kulturní konstrukce, ke kterým se mimo skutečné dějiny nepojí takřka žádný nebo vůbec žádný význam, kdy „každý bod na Zemi je Východem i Západem zároveň.“ Když však přišlo na společenskou a politickou transformaci, která utvářela skutečné dějiny, Gramsci neváhal uplatnit jednoduchý přírůbek, který Habermas použil o více než půl století později, když Východu rozuměl jako „opozděnému“ protějšku dějinného vývoje Západu. Nicméně, jak lze očekávat, Gramsci z této opožděnosti neobviňoval komunisty. Spíše rozpoznával genealogii tohoto problému v zaostalosti carského Ruska. Z tohoto hlediska mu byla naprosto cizí představa „normálního dějinného vývoje“, který snad byl přerušena například silou ideologické vůle, a tak uveden na desetiletí do stavu hibernace jen proto, aby se někdy později sám od sebe rozvinul a odehrál „správně“.

Gramsci, jak známo, vytvořil celou teorii vysvětlující tento problém, který se historicky odrážel v traumatickém neúspěchu socialistické revoluce na Západě a naopak v jejím úspěchu na Východě (v zaostalých zemích carského Ruska) – teorii hegemonie. Podle té je vláda buržoazie nad dělnickou třídou závislá na konsenzu a nikoli jednoduše na donucení. Vzpomeňme si, že pro Gramscio existují dva – nota bene nikoli vzájemně se vylučující – způsoby zpochybnění hegemonie: „poziční válka“ a „válka manévrovací“. Zatímco ten první lze uplatňovat na Západě, kde je silná občanská společnost, druhý může uspět na Východě, kde, jak napsal Gramsci, „stát je vším“. Na Východě zůstává občanská společnost nedostatečně rozvinutá, tedy v prehistorickém a „rosolovitém“ stavu, a proto neposkytuje podklad pro panství buržoazie nad vykořisťovanou třídou. Vládnoucí moc je spíše soustředěna ve státním donucovacím aparátu a často se uplatňuje pomocí hrubé síly. V protikladu k tomu moc na Západě má kořeny v dobře rozvinuté občanské společnosti. Rámec nadvlády státu je pouze předsunutým zákopem buržoazní pevnosti, jejíž skutečné bašty jsou tvořeny kulturou, tj. kulturními formami přesvědčování, na němž vykořisťované třídy aktivně participují. Nelze tak jednoduše převzít kontrolu nad těmito sférami a mechanismy

silou. Namísto toho je možné je rozvracet těmi samými kulturními prostředky, které používají.

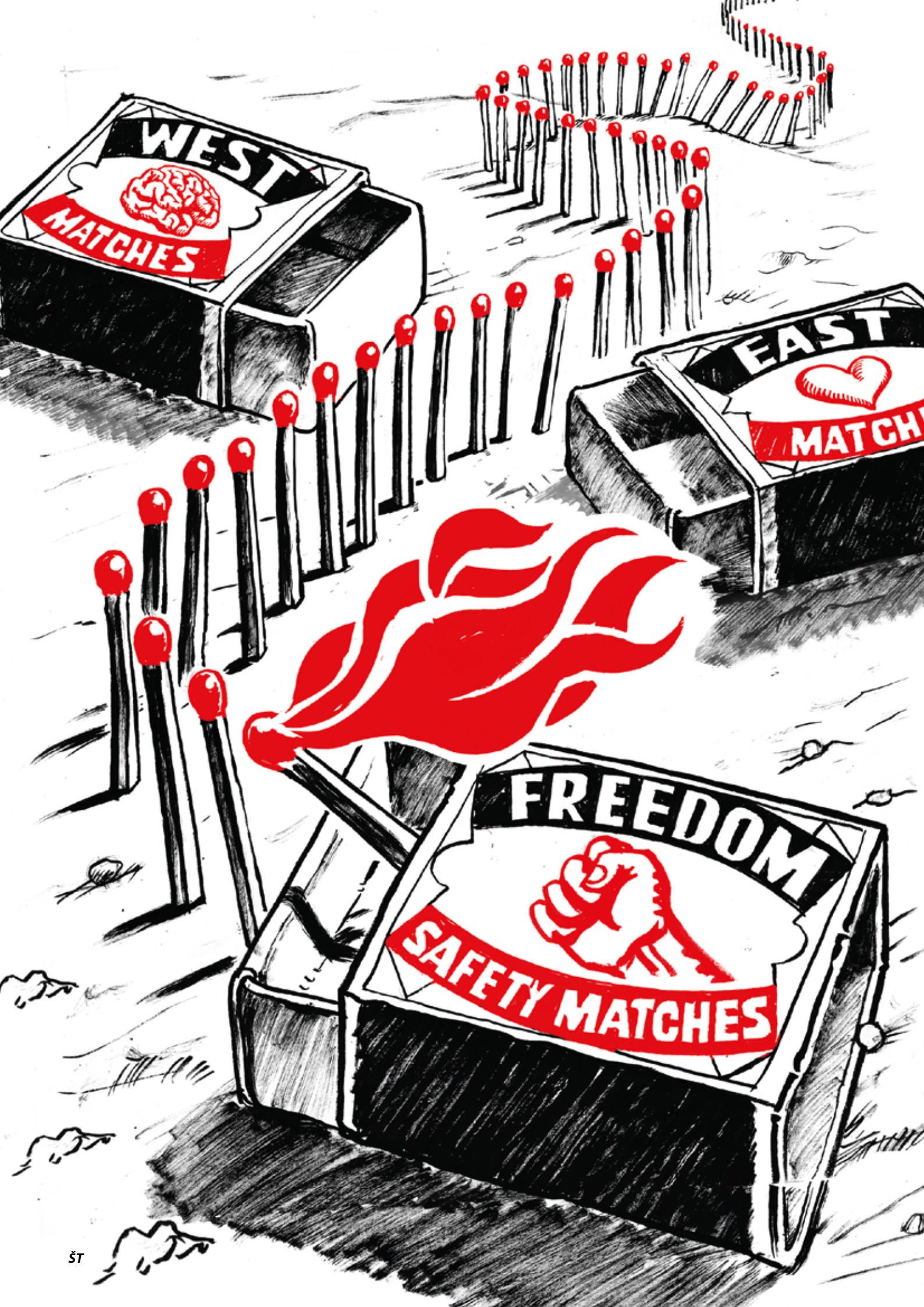
ZROZEN K POZÁPADNĚNÍ

Ať už definujeme rozdíl mezi Východem a Západem jakkoli, jako předěl mezi pokročilou modernitou a jejím historicky opožděným protějškem, nebo jednoduše jako důsledek nerovnoměrného vývoje, který je vlastní kapitalistickému způsobu výroby (který neustále reprodukuje rozdíl mezi centrem a periferií), zdá se, že materiál, kterým je tento rozdíl tvořen, i prostředky, jak mu vzdorovat, jsou výhradně kulturní povahy. Vposledku se jedná o kulturní rozdíl a podle toho by se k problematice mělo přistupovat.

V tomto bodě spolu Gramsci a Habermas souhlasí. Navíc se zdá, že stávající západní hegemonie, tak, jak ji lze rozeznat v různých převlecích, v souladu s jejich přístupem chápe „demokratickou revoluci let 1989-1990“ jako zároveň důsledek a lék na historickou, to jest kulturní, opožděnost bývalých komunistických společností. Toto platí zejména v případě takzvaného „přechodu k demokracii“, který Západ předepsal Východu, aby ho uchránil od něj samotného.

Hegemonní západní optika, kterou se nahlíželo na postkomunistický přechod, se překvapivým způsobem kryje s gramsciovským schématem. Na Východ je nahlíženo převážně jako na oběť jak příliš silného a násilného státu, tak i slabé nebo nerozvinuté občanské společnosti. Z tohoto hlediska se „přechod k demokracii“ snaží o nápravu tím, že zmírňuje první – například zavádí demokratickou kontrolu nad státním aparátem – a posiluje druhý.

Vlastně tak duplikuje hlavní paradigma antikomunistického myšlení na Západě, ve kterém se celá politická realita dějin komunismu smrštila na zjednodušující a shazující klíše o ideologicky zlém totalitárním státu, který terorizuje dobrý, svobodu milující lid. V tomto bodě ovšem jasně vystávají rozdíly oproti Gramscimu. V jeho chápání není občanská společnost svébytným historicko-politickým subjektem a zejména není subjektem s dobrou vůlí, který nutně generuje progresivní přeměnu. Občanská společnost je mnohem spíše bitevním polem, na kterém se odehrává boj o emancipační pře-



měnu – ovšemže na Západě, kde je patřičně rozvinuta.

V tomto případě zůstává motiv chronicky opožděného a v zásadě zaostalého Východu nezměněn. Nová je pouze rétorika, která nyní líčí Východ jako území obývané nedospělými politickými a sociálními subjekty. To je zřetelně vidět na způsobu, jak diskurz postkomunistické transformace hovoří o demokracii na postkomunistickém Východě: ten by se měl „poučit“, „udělat první krůčky“, „vyrůst a dospět“, ale možná, že je „stále ještě v plenkách nebo trpí dětskými nemocemi“ a tak dále. Jedná se zde především o rétorickou strategii, která se spoléhá na věčné prodloužování údajné nezralosti a dětinské nevinosti Východu a volá tak po patronátu Západu.

Dříve v rámci pozoruhodného obratu představovala jinakost Východu neustálá hrozba studené války, nyní se však Východ stal předmětem poučování a péče – aby se propracoval k důstojné dospělosti v tom smyslu, jak Západ chápe sám sebe, zkrátka aby se pozápadnil. V přístupu k Východu přešel Západ od „manévrovací války“ k „válce poziční“. Jestliže před méně než třiceti lety hromadil Západ jaderné hlavice, aby mohl bombardováním vrátit Východ zpátky do doby kamenné, dnes Západ odpaluje na Východě kazetové bomby myšlenek a teoretických konceptů pomocí kulturních projektů krátkého i dlouhého dostřelu, sofistikovaných bienále, kurátorů a útočných formací demokratických, intelektuálních, estetických a jiných příbuzných hodnot. Snaží se palbou zahnat Východ do současnosti, to jest na Západ.

Má Východ vítat takovýto vývoj a děkovat energickým „partnerům“ ze Západu, kterým tolik leží na srdci kulturní pokrok bývalých nepřátel? Prvním krokem k zodpovězení této otázky může být pouze uvědomění, že obě strany budou platit za takovouto pomoc dosti vysokou cenu.

RADĚJI ZAPOMENOUT

Podle slovinského filosofa Rastka Močnika studenoválečné rozdělení přežilo kolaps komunismu, protože nadále plní svou ideologickou funkci – okrádat obě strany, jak Východ, tak Západ, o jejich dějiny. V současnosti se Západ zdá být osvobozen nejen od svých dějin, ale dějin vůbec. To je důvod, proč může být vnucován jako něco obecného a kanonického.

Opačná je funkce Východu. Tou je mechanismus amnézie, jejíž účelem je zbavit se historie a stát se bezdějinným ne-místem, tak jako Západ. Východ činí periferními své vlastní dějiny, které, jak píše Močnik, „by bylo lépe zapomenout“, nebo která slovy Jürgena Habermase musí být „přetočena“. Přesně na to musíme pamatovat, když operujeme s pojmem „muzealizace východu“. Tento

pojem předpokládá jako svou podmínku možnosti historické zapomnění, do kterého byly zatlačeny celé nedávné dějiny Východu. V tomto duchu může být Východ konstruován jako muzeum jedině poté, co již byl vynesena na skládku dějin, kam se vyhazují zkrachovalé ideologie a politické koncepty minulosti a zbavují se tak jakékoli historické zkušenosti. Jedině minulost, ze které si nelze odnést žádné ponaučení, může být kulturně fetišizována jako exponát v muzeu. Z tohoto důvodu, jak argumentuje Močnik, rozdělení na Východ a Západ okrádá obě strany nejen o jejich společné dějiny, ale znemožňuje také společné dějiny v budoucnu. Na věky obě strany konzervuje v nerovném páru, kde jeden je provždy odsouzen k boji s vlastním strašidlem minulosti, kdežto druhý je upjat k nekonečné autistické oslavě své vlastní idiocie.

PRŮVOD HANBY?

Je docela jednoduché ukázat, jak tato zkostnatělá kulturní rozdílnost Západu a Východu dává vzniknout historickému zapomnění a současně udržuje sama sebe v chodu. Podívejme se na často uváděný příklad „průvodů hrdoosti“. Jak známo, v uplynulých několika desetiletích se pochody komunit LGBT staly v západních metropolích integrální součástí městské kultury. Od San Franciska po Chicago, od New Yorku po Londýn a od Paříže po Berlín se stovky tisíc lidí – někdy i přes milion jako v Madridu – účastní těchto městských slavností, radují se a oslavují kulturní toleranci, ačkoli mnoho z nich ani nepatří k dané sexuální menšině. Ve východní Evropě se naskytá docela odlišný obraz. Podaří-li se vůbec pochody hrdoosti navzdory všem překážkám a obstrukcím zorganizovat, v ulicích bývá k vidění více policistů a bezpečnostního dozoru než účastníků pochodu. V některých případech – například v Bělehradě – došlo k potyčkám mezi policií a proti-demonstranty a účastníci byli surově zbiti. Dále na východ se pochody hrdoosti zkrátka nekonají. V Petrohradu a Moskvě byly zakázány. Přičemž v ruském hlavním městě byl tento zákaz prodloužen na dalších sto let.

Není to jasný důkaz hlubokých kulturních rozdílů mezi Východem a Západem, stejně jako statistiky dokládají, že homofobie stoupá úměrně s tím, čím dále se posunujeme na východ? A nepotvrzuje to potřebu ještě většího pozápadnění Východu: více „výuky v zájmu tolerance“, péče o minority, podpory kulturních projektů zaměřených na lidská práva, zkrátka daleko rozvinutější občanskou společnost, která bude schopna vyvíjet tlak na stát a tím ovlivňovat legislativu a politická rozhodnutí?

Ale jak moc můžeme urychlit proces přechodu? Jak dlouho potrvá jej dokončit? Kdy Východ dostatečně dohoní Západ? Kdy

konečně uvidíme miliony lidí na Rudém náměstí mávat duhovou vlajkou? Za sto let?

Spíše než spekulovat o nepředvídatelné budoucnosti bychom se měli podívat zpět na zapomenutou minulost. Otázka je jednoduchá: Představuje sexuální osvobození a následné reformy v genderových vztazích výhradně západní fenomén – tj. liberální obrat ve vývoji západní modernity, jehož stopy vedou zpět k takzvané „sexuální revoluci“ šedesátých let? Neprošly si dřívější komunistické společnosti na Východě podobnou zkušeností?

NÁSKOK PŘED NAŠÍ DOBOU

Pro německou politickou teoretičku Bini Adamczakovou byla skutečnost, že ruská revoluce z roku 1917 začala v den šestého výročí mezinárodního dne žen, více než pouhou náhodou: „Lidé, kteří byli do té doby považováni za ženy, si navlékli kalhoty, ostříhali vlasy a chopili se cigaret a zbraní. Krátce nato se dávali rozvést – stačil k tomu jen v ruce napsaný list.“ Adamczaková upozorňuje, že ruská revoluce zavedla nejprogresivnější ustanovení o manželských vztazích, jaké kdy spatřilo světlo světa. Odstranilo postihy za homosexualitu z období carismu a legalizovalo potraty. V roce 1922 jeden sovětský soud ustanovil, že mezi cisgenderovou (mající genderovou identitu, kterou společnost považuje za příslušející jejímu pohlaví) ženou a transgenderovým mužem je sňatek legální bez ohledu na to, jedná-li se o svazek stejných nebo dvou pohlaví. Stačilo, když byla na sňatku oboustranná shoda. Adamczaková z toho vyvozuje, že „ruská revoluce předběhla nejen svou dobu, ale i tu naši. Byla to do jisté míry queer a feministická revoluce.“

To se jistě nehodí do konceptu opožděného Východu. Je tak podkopána a možná i vyvrácena výtka, že komunisté jsou zodpovědní za zablokování západní modernity.

Adamczaková připomíná, jak byli delegáti z řad bolševiků oslavováni na konferencích Světové ligy za sexuální reformu spoluzaložené Magnusem Hirschfeldem. Jak tvrdí zmíněná autorka, důvod byl lehce paradoxní – právě bolševická revoluce totiž přinesla liberálně buržoazní diskurz o sexualitě do Ruska, kde do té doby vůbec neexistovaly kategorie homosexuality, pseudo-hermafroditismu a transvestitismu. Ty byly vypracovány a institucionalizovány v medicínsko-biologické a psychiatrické vědě na Západě. Carské Rusko znalo jen různé formy sexuality nesloužící k reprodukci, které byly stíhány zákony o sodomii. Po revoluci se odstranění těchto zákonů opíralo o argument, že homosexuálové nejsou hříšníky nebo kriminálníky, ale jednoduše vykazují biologickou odchylku. Adamczaková explicitně říká, že se jednalo o západní

buržoazní model, který byl do Ruska importován bolševiky.

V tomto případě tedy nejenže bolševická revoluce neblokovala pronikání modernity na Východ, nýbrž modernitu posilovala, alespoň do té míry, že se jí podařilo z Východu udělat Západ, který byl západnější než Západ sám. Víme ovšem velmi dobře, jak se emancipační vývoj vrátil o pouhé desetiletí později. Ve Stalinově Sovětském svazu byly znovu zakázány potraty, znovu zavedeny zákony o sodomii a heterosexuální rodina s potomky byla znovu ustavena jako základní stavební kámen státu. Aby tento zvrát mohl nastat, bylo nejdříve nutné zničit zkušenost z revoluce, která předtím udržovala při životě horizont možností, ve kterém nejen mohly „mužské“ a „ženské“ osoby vyjádřit svou „queer“ povahu, ale v němž také mohl být každý moment v emancipačním boji „Východem“ i „Západem“ zároveň.

KŘEČEK, KTERÝ BY RADĚJI NE

Co to vypovídá o dnešní situaci? Historická amnézie, která je podle Močnika vlastní východo-západnímu dělení a obě strany připravuje o jejich společné dějiny (čímž jim zároveň znemožňuje sdílet dějiny do budoucna), má svou vlastní dlouhou historii, která byla rovněž zapomenuta. Její počátky lze vystopovat v době začínajícího stalinského teroru a ponoření západní Evropy do fašismu. Nejedná se nejspíš o nic více než symptom ztroskotané revoluce – nebo, jak by řekli jiní, úspěšné kontrarevoluce – ovšem s dalekosáhlými důsledky. V době, která se zdá být posedlá minulostí, rozličnými formami kulturní paměti a kulturního dědictví, a kterou Pierre Nora dokonce nazývá dobou připomínání, máme přesto co do činění s minulostí, jež je strukturálně vytěšňována z vědomí, minulostí, o které se míní, že existuje pouze v muzeích, kde je řádně uchována, ošetřena, archivována, vybírána na občasně výstavy a zhlédnuta, aby se nakonec prodala na trhu. To, čemu říkáme „Východ“ je vlastně muzeum historie, jehož kurátorem je Západ. Je diskurzivně zakotven v ideologii postkomunistického přechodu, jehož rétorika podmínila celou dynamiku tohoto procesu s otevřeným koncem nepřetržitě reprodukcí vztah nadvlády a dominance.

Objevil se ovšem také odpor. Jednou z nejlépe artikulovaných strategií bylo takzvané sebepovýchodnění. Byl to pokus reartikulovat pojem „opožděného Východu“ jako konceptu konkurujícího Západu skrze jakousi hyper-identifikaci s vnucenou identitou, která se stala pouze motivem vyloučení a podrobení. Tento postoj na sebe vzal buď formu ironické sebekanonizace pochybného konstruktů s názvem „východní umění“, jeho esencializace skrze údajně unikátní a na komunistickém Východě sdí-

lenou zkušenost totalitarismu a jeho provokativního použití především v západním kontextu, nebo byl vyjádřen pragmatičtěji a lehce cynickým způsobem jako mezera na trhu globalizovaného umění, která si může nárokovat zvláštní hodnotu a pozornost. V obou případech uvízl odpor v identitárním paradigmatu.

Nejenže tyto a podobné způsoby odporu proti západní hegemonii, které se opírají o logiku identity, ztratily svůj subverzivní charakter a tržní hodnotu, ale zhroutila se celá teleologie postkomunistického přechodu. Jeho rétorika už nikoho neoslovuje. Ztratila moc dotknout se srdce i ducha a podnítit k identifikaci. Když dnes lidé protestují v ulicích Moskvy, okupují univerzity, bojují v továrnách nebo jinak vyjadřují odpor v oblasti, která se stále nazývá postkomunistickým Východem, není to proto, že by se identifikovali se subjektem „dohánějící revoluce“ a neúnavně – nebo hůře: donekonečna – následovali její telos. Není již co dohánět nebo dokončovat. Křeček vyskočil ze svého kolečka („Já bych raději ne“, jak by asi řekl Bartleby) a našel skutečnou půdu pod nohama. Nyní se doopravdy pohybuje. Nevíme, kam se vydal, ale víme, že každý jeho krok míří zároveň na „Východ“ i na „Západ“.

OSAMOCENĚ – JAKO TEČNA

Je dost dobře možné, že dějiny unikly z muzea, že se jim podařilo osvobodit se ze zajetí identity zvané „Východ“. Usnuli snad na chvíli jeho strážci, archiváři, forenzní experti, tvůrci kulturních kánonů, západní normativisté a východní compradoři, nebo se dějinná zkušenost sama náhle po deseti letech hluboké amnézie probudila a naznačila cestu ven? Odpověď nemáme, s jistotou však víme, že dějiny jsou zpět ve svých kolejích a na cestě za dosažením svých cílů.

To ovšem automaticky neznamená, že rozdělení na Východ a Západ zastaralo. Výše zmíněná hegemonie je stále nedotčená, Západ stále udává směr. Změnil se náš postoj k věci.

V pasti přechodu se Východ překládal do jazyka Západu tím, že se zoufale snažil dosáhnout nemožného – autenticity originálu. Jenže o to u překladu nejde. Překlad zdaleka nemusí být pouhým druhotným produktem originálu, kterému se nedostává původní autenticity, nýbrž si může nárokovat svou vlastní autenticitu. Jak oheď řekl Walter Benjamin, originál ve svých překladech bojuje o přežití. Neusiluje tak dnešní Západ, po zhroutení postkomunistického přechodu, zoufale o dějinné přežití ve svých východních překladech? Anebo jsou to dějiny samotné, které bojují v těchto překladech o přežití za hranicemi rozlišení Východ-Západ? Opět nemáme odpověď, s jistotou ale víme, že v tomto boji jde o svobodu. Když Benjamin

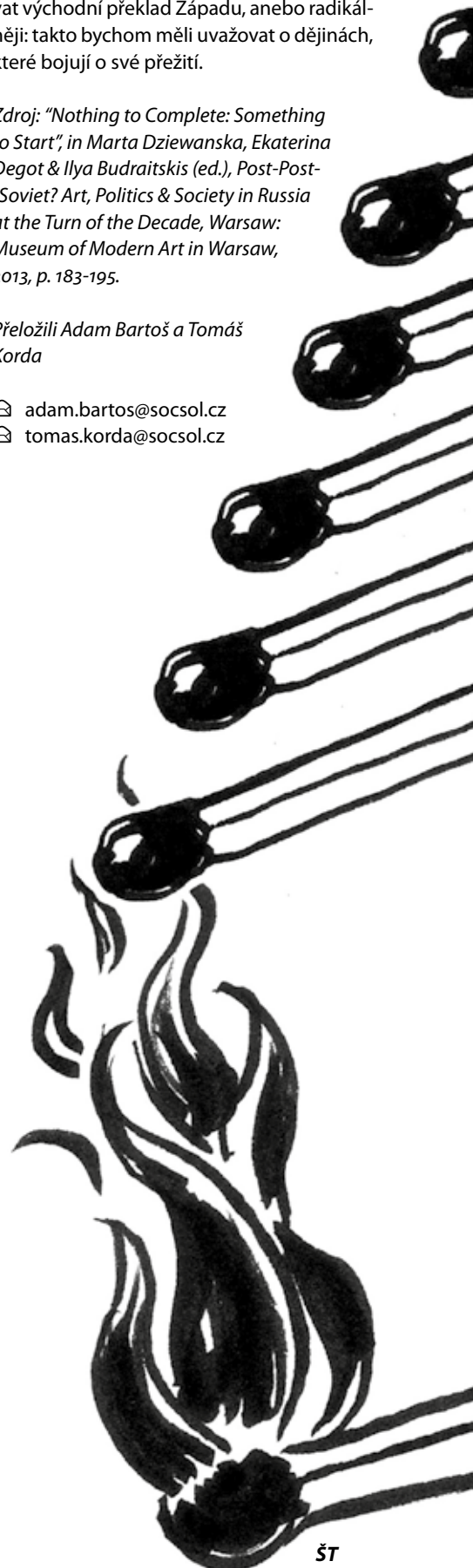
sumarizoval svou teorii překladu, použil metaforu tečny. Překlad se vztahuje k originálu jako tečna ke kružnici. Dotýká se jí v jediném bodě, aby pak sledovala své vlastní cíle. Takto bychom si dnes nejspíš měli představovat východní překlad Západu, anebo radikálněji: takto bychom měli uvažovat o dějinách, které bojují o své přežití.

Zdroj: "Nothing to Complete: Something to Start", in Marta Dziewanska, Ekaterina Degot & Ilya Budraitskis (ed.), Post-Post-Soviet? Art, Politics & Society in Russia at the Turn of the Decade, Warsaw: Museum of Modern Art in Warsaw, 2013, p. 183-195.

Přeložili Adam Bartoš a Tomáš Korda

✉ adam.bartos@socsol.cz

✉ tomas.korda@socsol.cz



Pohled na Václava Havla zdola

PETR REZEK

I
Podle Moci bezmocných je kromě základního rozhodnutí pro „život v pravdě“ disident Václavem Havlem charakterizován:

1. veřejným a soustavným vyjevováním kritických názorů a postojů a známostí na Západě;
2. nepřímou faktickou mocí pocházející z vážnosti u veřejnosti i vlády;
3. politickým charakterem své veřejné a soustavné angažovanosti;
4. intelektuálním charakterem činnosti;
5. zájmem Západu, který ovšem patří spíše jejich činnosti politicko-kritické než práci v jejich vlastním oboru.

Popisné charakteristiky dvakrát uvádějí Západ: jeho zájem a tudíž i známost tam; dále má disident svou doménu intelektuální, o níž se ovšem Západ nezajímá primárně. Středem zájmu je soustavná politicko-kritická činnost. Nejdůležitější charakteristika, která se mi dnes jeví jako nejiluzornější, je ovšem tvrzení o „nepřímé faktické moci“. Otázka mojí úvahy zní: jaká je souvislost této Havlovy koncepce „moci bezmocných“, jež charakterizuje disidenta, s politikou, kterou Havel nepřímo opisuje v jednom ze svých posledních rozhovorů:

Skončil ten krásně uzavřený a svým způsobem bezproblémový svět našeho paralelního bytí v našich paralelních strukturách, kde nás sice honili, zavírali, dělali domovní prohlídky, ale v podstatě byl ten život svým způsobem jednoduchý, protože jsme znali hranice svého světa...

Tato charakteristika může být ještě doplněna starším Havlovým přiznáním, že ho výsledky vlastně „bavily“. Ovšem důležitější je, jak tyto charakteristiky či postoje souvisí s tím, co je v Moci bezmocných popisováno jako vztah k celku, jako univerzální odpovědnost k celku a za celek, neboli jak se paralelní bytí srovnává s odpovědností k celku a jak je ten celek velký, koho zahrnuje. Lze vůbec mezi koncepcí „žít v pravdě“ a Havlovým současným viděním československé situace nalézt nějakou souvislost? Prohlašuje-li přece, že v současné chaotické situaci „prostě musí zůstat sám sebou“, opakuje svůj požadavek autenticity z Moci bezmocných. Přidruží sice „politický instinkt“ a „svědomí“: „Zachováš-li se podle svého svědomí, zachováš-li se slušně, nemůžeš politicky nic zkazit“, ale na druhé straně jako by se touto zásadou v Československu nikdo neřídil, když „každodenní politická práce“, která „není nápadná“, „jako by vymizela“. Začneme tím, jak souvisí nápadnost a autenticita.

II
Je mi totiž již déle nápadné, jak často se Václav Havel zmiňuje o svém věznění. Je mi to nápadné jako člověku, který ve vězení nebyl. Táhne se: nejsem proto vyloučen z uvažování, které by chtělo tuto skutečnost blíže uchopit? Abych s tím mohl vůbec začít, musel jsem najít ještě nějaký další důvod k úvaze, než je jakási Havlova neskromnost, tedy skutečnost, že jiní byli ve vězení déle a nezdůrazňují to, ba nemluví o tom vůbec.

[...]

Přečnickování ovšem Havel poměrně dostatečně určil jako „vymykání se ideálu státního člověka“, jako „příběh“, jako „fenomén domova“, smyslem pro významnost „lokalit“. Jsou to podle mého názoru charakteristiky dramatika, který sleduje, zda se něco děje či neděje, zda nedělení není děním, který sleduje dějinnost, Čas, příběh. Pro dramatika je nutně příběhem příběh žárlivého vraha i příběh zloděje. Dramatik přistupující k realitě okolo sebe pak, řečeno s Pavlíčkem, „nesprávně generalizuje“. Zatímco dramatik Havel, alespoň v uvedené pasáži, pozoruje svět z hlediska času dramatu, odvrací se od světa „spoluobčanů“ k přečnickujícím, k nimž ovšem patří i on sám. Dramatik Pavlíček naproti tomu promlouvá jako spoluobčan a od situace přečnickujících míří opačným směrem:

Společným jmenovatelem chartisty a sadisty v kriminále není žádné přečnickování, ale důkaz o otrlosti režimu. De iure i de facto tak vraha vyvyšuje nad zastánce lidských práv.

[...]

Z uvedených příkladů lze, myslím, předběžně uzavřít, že myšlenka stavějící proti sobě totalitu a přečnickování může být sotva sluchatelná s každodenním „méně nápadnou“ politickou prací. Myšlenka přečnickování ve svých důsledcích přináší odsouzení „základních mravních nároků“ a snižuje občana, který „vyhovuje základním mravním nárokům“, na pouhé kolečko systému a zbavuje ho jeho elementární důstojnosti. Sotva lze Havlovy vývody zmírnit tvrzením, že se „zápas odehrává dnes a denně v každém člověku, v každé rodině, na každém pracovišti“. Stále nám tu bude onen žárlivý vrah spoluúčastníkem těchto zápasů, ba bude tu vysoko vyčnívat. Ptejme se dále, jak bude občan přijíždějící do Prahy na spartakiádní rej, např. z jižní Moravy, hodnocen podle starší Havlovy koncepce „žít v pravdě“, která ještě neformuluje tak výrazně jako Příběh a totalita ono přečnickování?

III
Považuji Havlův popis zelinářova počínání za přesnější, když ho líčí jako „jednu z tisíce ‚maličností‘, které mu zajišťují relativně klidný život v souladu se společností“. Právě z takového popisu lze vyvodit heslo „Nebojím se, protože dodržuji pravidla hry.“ Ale pro koho by bylo určeno takové povolání? Pro ty, kteří strach pociťují? Chtěl by jim dát návod, jak se strachu zbavit? Spíše bychom měli říci, že zelinář svým plakátem neříká nic, teprve jeho nevyvěšení něco říká. Podobně neříkáme nic tím, že někoho zdravíme, nýbrž tím, že ho nepozdravíme. Dokud dodržujeme konvenci, neříkáme nic, jen nerušíme chod. Kdybychom měli příklad zelináře takto dále rozvíjet, vznikla by ovšem obtížná otázka. Od pracovníka se totiž očekává, že bude plnit své pracovní-smluvní závazky, k nimž může patřit i výzdoba výlohy, nemá-li podnik aranžéra, specialistu na tuto podle Havla nechutnou práci. Můžeme se pak zeptat, zda náš zelinář tím, že přijal určitá pravidla hry, určité konvence, pojal také „zdání za skutečnost“ a že žije ve lži? Zelinář bude patrně mít své koníčky, chatu a televizi s jejími banalitami a kýči, a tím již splňuje Havlovu definici lživosti, protože přijímá „rámeček fetišů konvenčního banálního, a tedy v podstatě lživého společenského vědomí“. Žije proti samotným principům života, který se „vzpírá každé uniformitě a jednotě“, „chce vytvářet stále nové ‚nepravděpodobné‘ struktury“. Není mi ale jasné, jak o takovém zelináři bychom měli s nutností shledávat „potlačovanou identitu“, ztrátu důstojnosti a svobody – to všechno se má přece ve vzpouře Havlova zelináře realizovat. Nemáme vlastně důstojnost zelináře bránit před Havlovým výkladem? Použijeme-li Havlových kritérií autentičnosti a budeme-li se na základě jeho diagnózy snažit o nápravu, budeme muset většinu občanů odvést od televizní a banální produkce (nehledě na to, zda tyto výtvořby občané konzumují ze strachu nebo ne – něco konzumovat prostě musí) a od každého z nich bychom měli vyžadovat ve jménu principu života maximální nasazení („nepropadání jsoucnu“). Kdo by nechápal nutnost úsilí o „něco“ nového, v tom by bylo nutno probudit svědomí – proto apel rozlišující „žít v pravdě“ a „žít ve lži“, nikdo přece nebude chtít žít ve lži, ta přece platí vždycky o těch ostatních. V takovém postupu však vidím ignorování elementární důstojnosti člověka zapojeného do post-totalitního systému. Vykládat takovému člověku o lži a tak v něm probouzet svědomí proto, aby



vznikla „nějaká nová situace“, mi připadá jako zbavování stádního sídlištního konzumenta banalit práva na banální život.

Havel mi proto připadá jako léčitel národa či celého lidstva. I v psychiatrii byl učiněn pokus ztotožnit zdraví s autentickým bytím. Zdravý by pak byl ten, kdo „nepropadl jsoucnu“, ovšem pak by muselo téměř celé lidstvo do léčení. A tak to dopadá i s pojetím „života v pravdě“ jako autentického bytí – kromě vyčnívajících nikdo neexistuje autenticky. Náš výchozí text Příběh a totalita lze proto spojit s Mocí bezmocných a Dopisem, které jsou staršího data; koncepce vyčnívání jen konkretizuje pojetí života jako novosti a nestejnosti. Nevystupuje v něm sice ještě „uondaný“ stádní člověk sídlištního typu, ale je v koncepci života v pravdě již předznamenán.

IV

Nyní se můžeme vrátit k naší výchozí otázce, jak souvisí „každodenní politika“ s Havlovými politologickými názory. Ve Sportu č. 3 Havel podává rekapitulaci svého života takto: jsem spisovatel, který píše to, co si myslí, což ovšem vadí režimu, a tak z toho vyplývají politické, totiž mocenské konsekvence. A co se týče toho, že u nás nejsou skoro žádní opoziční politici, za to si může národ sám, a ne on spisovatel. Jelikož však důsledky, které, jak jsem výše ukázal, vyplývají z Havlovy koncepce vyčnívání a života v pravdě, nenarazily, pokud vím, až na citovanou výjimku na odpor, a jelikož se zdá, že národ, nebo alespoň opozice ve své převážné většině těmi názory žila, dovolím si tomuto nástinu Havlova běhu života opakovat. Troufám si říci, že Havlův esej Moc bezmocných byl právě textem (a s ním i celá koncepce života v pravdě) který poskytl útěchu všem bezmocným, nebo jistě jejich většině. Tím byla ve své možné aktivitě politická skutečná či potenciální opozice vlastně ukořelována, protože přijala iluze o své údajné moci. Výsledkem je dnešní bezmocnost bezmocných. Ona sugerovaná moc byla totiž jen mocí „nepolitickou“, a tedy jen kvazimocí – nicméně zaručovala pocit nadřazenosti neboli přečnívání – nad těmi, kteří žijí ve lži. Potřebu nebyť stádním člověkem, narušit šed' jednotvárnosti nelze nikomu zazlívát, ale stěží lze souhlasit s tím, že když někdo takovým svým pokusem o uspokojení své potřeby ostatním poskytl náhražku politického života, že k tomu jednoduše dodá: „já nic, já intelektuál“. Aby Havel vyčníval, vypracoval myšlenku života v pravdě, a aby svou bezmoc povýšil, dal jí určení moci. – Mohl přece také mlčet. Jenže to Havel nemohl, protože mu svědomí velelo mluvit. Kruh se tak uzavřel. V rozhovoru ve Sportu uvádí, že rozhodnutí podle svědomí je vždy politicky bezchybné. Jenže to se právě zdá, že neplatí,

výše uzavřený kruh svědčí o opaku. Kdyby byl Havel mlčel a neposkytl iluzi o moci bezmocných, patrně by se prosadilo jiné, političtější myšlení – jistě ne tak útěšné ovšem.

Pozoruhodný je Havlův komentář k občanským iniciativám (H O S), jež vyzývají k manifestacím. Místo toho prý měly vypracovat ústavu. Ale jak to vlastně Havel tady uvažuje, když někomu vytyká, že žije „od jednadvacátého k osmadvacátému“? Co když je pro manifestanty právě manifestace vzrušující drama, vymknutí se ze stádnosti, zkrátka vyčnívání? Najednou tu jde podle Havla jen o nové stádo, tentokrát sice manifestující za nějaké požadavky, ale nakonec stejně monotónní jako stádo sídlištní. Jde přece o to nad každý dav a stádo vyčnívat. To je cílem a posláním intelektuála. A co když oni manifestanti jednájí podle svého svědomí – a říkají to, co si myslí? Jak to, že by měli dělat něco jiného, vždyť rozhodnutí podle svědomí je politicky nejsprávnější. Havel údajně jen říká, co si myslí, ale zároveň ostatní odsuzuje – ke lži a stádnímu životu. Koncepci nepolitické politiky u Havla lze nejspíše vyložit jako hledání vzruchu, oživení, překročení fádnosti a jednotvárnosti a příležitost k vyniknutí – a to ovšem bez politické odpovědnosti. Označuje-li Havel za politika jen toho, kdo je profesionálem, kdo usiluje o hlasy voličů, a přitom uvádí jako příklad A. Michnika, který „teď nedávno, když jsem byl zavřený, napsal o sobě a o mně v nějakém článku“ (zde stačí připomenout Havlovu myšlenku, že stádní člověk ve vězení nekončívá), a který nechce být ministrem, ale prý zůstává amatérem, pak se ptám, kdo Michnika poslancem zvolil?

Vydává-li Havel svou odpověď na občanskou, pak je to odpověď pouze estetická, pro niž příběh, překonání totality se může dít jakýmkoliv prostředky, neodporuje-li to svědomí. Takové vyčnívání lze ovšem jako cestu spatřit právě jen v estetickém postoji. A samozřejmě je pak nutno vyčnívat i nad manifestanty nemajícími „politickou kulturu“, nemajícími o ní tušení – není ale nijak patrné, že život v pravdě a vyčnívání o ní tušení mají.

Nemáme Havlovy zmiňované texty vlastně čist jako příspěvek k fenomenologii falešné skromnosti? Oni vyčnívající, ti, kteří jsou si svého vyčnívání vědomi, se musí, aby nevznikla propast mezi stádem a jimi – aby tak místo vyčnívání nenastala jen horizontální distance – chovat, působit jako skromná avantgarda, předvoj skrytých zájmů otupělé masy. Říká-li Havel „Já nezměním tento národ, já nezměním tuto opozici...“, nutno souhlasit, tu skutečně změnil někdo s jinými názory, protože on právě k současné tváři národa a opozice podstatně přispěl. „Ten“, komu by se ona změna měla podařit, by asi nemusel být nadán takovou přemírou

„skromnosti“ jako Václav Havel. Vždyť ve Sportu prohlásil, že by se vrátil „do divadla Na Zábřadl třeba jako pomocný dramaturg Karla Steigerwalda“. Muž předělávající národ se pravděpodobně nebude ohánět profesorem Patočkou jako Jakeš Leninem: „A vzpomínám si, že při mém (sic!) posledním rozhovoru s profesorem Patočkou, bylo to na Ruzyni (sic!), v nějaké čekárně na výslech (sic!), jeden z nás (sic!) řekl...“ Pravda, Jakeš si ke svému Leninovi nemůže dovolit ani zlomek této skromnosti.

Havel uvažuje stále podle svého bakteriologického modelu z Moci bezmocných: síla pravdy uvolní potenciál v celé společnosti, jeden civilista tak „může odzbrojit celou divizi“. Bude-li ten civilista ovšem hledět, aby „neobětoval politice svou vlastní lidskou identitu“, neměl by si s armádou nic začínat, protože takové vlastnosti, jako je pseudoskromnost v historických chvílích (podle Havla ovšem ten „okamžik ještě nenastal“), nabývají velevýznamnosti a najednou rozhodují o všem.

K čemu jsme tedy došli? Že vymizení každodenní nenápadné politiky úzce souvisí s Havlovou koncepcí „života v pravdě“ jakožto života autentického, který zakládá „moc“ bezmocných. Havlovy výklady poskytl útěchu potenciální opozici, že stačí protestovat, bouřit se ve jménu své identity, autentičnosti a pravdivosti. Platí-li slova Foucaulta, že knihy jsou jen nástroje a že autor neodpovídá za to, k čemu jsou použity, platí-li tato slova i o textech apelativních, pak ovšem je Václav Havel nevinny intelektuál, který za situaci českého národa a české opozice nenese žádnou odpověď. Dodejme: Kéž by ji nenesl ani v budoucnu!

POZNÁMKA VYDAVATELE

Pohled na Václava Havla zdola byl původně napsán v září 1989 pro druhé číslo časopisu Most, které však dosud nevyšlo. Text byl vydán ve Sborníku Egonu Bondymu k sedesátinám, Praha 1990, str. 180-192, a byl opatřen v závěru poznámkou:

Poznámka pro všechny redakce: Jestliže by již Václav Havel byl prezidentem, až budete uvažovat o otištění mého textu, prosím, abyste od publikování upustili. Mám strach.

K této poznámce redakce Bondyho sborníku připojila tento komentář: Vzhledem k nynějším překotným změnám v politické situaci v Československu považuje redakce za nutné prohlásit, že veškerou odpověď za publikaci této stati přebírá tímto na sebe. Zároveň ovšem vyjadřuje přesvědčení, že obavy autora stati jsou jistě neopodstatněné.

Celá esej vyšla v knize Filosofie a politika kýché (2007)

Za svolení k otisknutí těchto vybraných pasáží děkujeme Petru Rezkovi

Z dějin třídních bojů – Kolumbie 1928, Berlín 1918, Indie 1969

Mluvit o dějinách třídních bojů se s přihlédnutím ke známé formulaci z Manifestu Komunistické strany zdá nadbytečné. Nejsou dějiny bez třídních bojů. Není však nadbytečné uvádět příklady, na kterých se toto zjištění může poměřovat. Boj pokračuje a příklady táhnou!

6. PROSINCE 1928 VOJENSKÝ ZÁSAH PROTI STÁVKUJÍCÍM V KOLUMBII

Před pětadesátiletými lety ukončila kolumbijská armáda ozbrojenou intervencí stávkou dělníků na banánových plantážích u města Ciénaga. Za stávkou stál odpor proti všemocnému hlavnímu zaměstnavateli, americké korporaci United fruit company. Ta zaměstnávala v oblasti pět tisíc pracovníků přímo, dalších dvacet tisíc přes dodavatele, a kromě plantáží vlastnila i zdejší přístavy a železnice. Už tak nízké mzdy vyplácela dělníkům částečně v bonech uplatnitelných pouze v jejích vlastních obchodech, kde prodávala potraviny dovážené z USA (díky tomu byly lodě dopravující banány z Kolumbie do Spojených států využity i cestou zpět). Od dvacátých let se dělníci začali spojovat k obraně: vznikly dvě odborové organizace a prodejní družstvo nabízející zboží levněji než United fruit. Postupně nabývalo hnutí politický obsah a ohlas pomalu získávala i Revolučně socialistická strana (PSR). Současně rostla represe ze strany státních orgánů. Koncem října 1928 vystoupily odbory s požadavky zahrnujícími zvýšení mezd, zlepšení pracovních podmínek, uznání práva na odborové sdružování a konec systému bonů i podnikových obchodů pro zaměstnance (poslední dva požadavky jim ze začátku zajistily podporu místních obchodníků). Neúspěch jednání vyústil 12. listopadu ve stávkou, do které se zapojilo na dvacet tisíc lidí. Vláda reagovala nejprve vysláním vojska, 5. prosince pak vyhlášením výjimečného stavu v kraji. V noci z pátku na šestý prosinec nařídil velitel střelbu na neozbrojené stávkující shromážděné na nádraží města Ciénaga. Počet mrtvých odhadují různé zdroje od šedesáti po tisíc. Dělníci byli poté nuceni souhlasit s drastickým snížením platů, zatímco vůdcové hnutí byli pozatýkáni. Událost však vyburcovala liberální část veřejného mínění a přispěla k volební porážce konzervativců o dva roky později. Vzpomínka na ni trvala i v dalších desetiletích. kolumbijský spisovatel Gabriel García Márquez se jí inspiroval v jedné epizodě svého slavného románu Sto roků samoty.

24. PROSINCE 1918 „VÁNOČNÍ POVSTÁNÍ“ V BERLÍNĚ

Před pětadesátiletými lety propukl v Německu konflikt, který přispěl k dalšímu vyhrcoení vztahů mezi různými proudy německé revoluce. Na začátku stála poměrně nevýznamná záležitost, když 12. prosince obvinil ministr financí za USPD vojáky divize Volksmarine (pův. námořníků) ze zmizení cenností v Kurfiřtském paláci, kde byl oddíl umístěn. Prozatímní vláda nato rozhodla převést spolehlivé členy divize do zeměbrany, ostatní pak propustit s odškodným do civilu. Není dnes jasné, zda její nařízení skutečně pouze reagovalo na hlášené krádeže, nebo zda nesledovalo i cíl zbavit se těch skupin v ozbrojených složkách, které chtěly dovést revoluci dál, než si vláda přála (Volksmarine byla původně loajální umírněnému vládnímu kurzu, poslední týden se však částečně radikalizovala). Jisté je, že sociální demokraté (SPD) a levicovější Nezávislí sociální demokraté (USPD) byli v té době ve sporu o demokratizaci armády (volba důstojníků atd.)- její uskutečnění by zmařilo tichou dohodu SPD s vojenským velením ze začátku listopadu, na základě které armáda nekladla překážky nastolování nových poměrů, pokud jimi sama (a s ní i mnoho dalšího) zůstane nedotčena. Ať tak či onak, vojáci z Volksmarine odmítli rozpuštění divize za stanovených podmínek, a když se 23. prosince vláda pokusila palác vyklidit, vydala se část z nich k městské komandatuře, kde zajala vrchního velitele berlínských ozbrojených sil, zatímco jiný oddíl obsadil telefonní centrálu. Vláda odpověděla nasazením regulérních (tj. před-revolučních) vojenských jednotek, které na Štědrý večer přešly do útoku. Ačkoliv měly zprvu nad vzbouřenci převahu, těm posléze přispěchaly na pomoc jiné berlínské oddíly (pod velením představitelů USPD) i dělnické domobrany, a boje nakonec přešly ve vášnivou diskuse mezi vojáky obou táborů, dokud předseda vlády Ebert nenařídil konec zásahu. Celkový výsledek byl padesát šest padlých vládních vojáků a jedenáct vzbouřených vojáků. I když by v tu chvíli nebylo těžké převzít v hlavním městě moc (jiná otázka je, jestli i v celé zemi), využít svého faktického vítězství k posunutí revoluce doleva se vzbouřenci nepokusili- v politic-

kých názorech totiž nebyli zdaleka jednotní. Radikální směry se ovšem utvrdily ve svém pohledu na sociální demokraty coby zrádce revoluce, což urychlilo cestu k nadcházejícímu střetnutí.

25. PROSINCE 1968 MASAKR INDICKÝCH ROLNÍKŮ V KILAVENMANI

Před pětácti lety bylo v jihoindické vesnici Kilavenmani (stát Tamil Nadu) zavražděno několik desítek protestujících zemědělských dělníků, požadujících vyšší mzdu. Všichni patřili k tzv. nedotknutelným (nejnižší lidské skupině v hinduistickém náboženství), a trpěli proto pod tíhou nejen hospodářského útlačku, ale i sociálních předsudků. Jejich vystoupení bylo součástí hnutí bezzemků a drobných rolníků probíhajícího od počátku šedesátých let, částečně pod vlivem Komunistické strany Indie a jejího třídního výkladu vztahů na venkově. Reakce místních statkářů byla brutální, spolu s najatými pomocníky (kteří na tom ekonomicky nebyli vždy o mnoho lépe než nedotknutelní, v náboženském systému však byli výše postavení) nahnali část rodin do stavení, které poté podpálili. V ohni uhořelo dvaadvacet nebo čtyřiačtyřicet lidí (svědectví se rozcházejí), většinou žen a dětí. Zpráva o pogromu vyvolala v pokrokových kruzích pohoršení a zaměřila na oblast pozornost aktivistů hnutí nedotknutelných. Ti na místě zjistili, že jedním z hlavních problémů části nedotknutelných je obdělávání parcel svěřovaných bez nájemných smluv (ty byly vystaveny na jména fiktivních osob), což majiteli (místnímu hinduistickému chrámu, přesněji řečeno jeho správci, pocházejícím z místní elity) umožňovalo kdykoliv je z půdy vyhnat. Zahájili tedy v celém okrese kampaň za řádný pronájem polí těm, kteří je skutečně obdělávají – hlavní metodou byla okupace sporných pozemků i za cenu konfrontace se správci a jejich muži, v zásadě v duchu gandhiovského nenásilí. Kampaň byla částečně úspěšná, problém indických nedotknutelných však dodnes není vyřešen. Proto je masakr v Kilavenmani v Indii dodnes každý rok slavnostně připomínán.

✉ martin.churan@socsol.cz

Uhlí jako zdroj budoucnosti. Proč se nemůžeme zbavit závislosti na fosilích a zmírnit dopady změny klimatu?

VÁCLAV DROZD

Rusnokova vláda hodlá využít svých posledních dnů k prolomení limitů těžby severočeského lignitu a určit tak budoucí vývoj české energetiky. Ministr průmyslu Cienčila zřejmě našel zalíbení ve fungování polostátního ČEZu a navrhuje založení nové důlní firmy, ve které by stát vlastnil rozhodující podíl a zbytek by „průlomově“ připadl severočeským uhlobaronům Dienstlovi a Fohlerovi. Vláda našla ve svém snažení podporu také u ČMKOS, jejíž zástupci rozšíření těžby prosazují v tripartitě.



▲ Tichý oceán se kvůli klimatické změně ohřívá nejrychleji za posledních deset tisíc let. Mohl proto vzniknout mimořádně ničivý tajfun Haiyan, který připravil o život víc jak 5000 Filipínců.

Promyšlené koncepce udržitelné energetiky nebo sledování světových trendů nikdy nebyly doménou české politiky, ale tentokrát se zdá, že si naši nikým nevolení představitelé dali záležet. Evropská a zřejmě i světová energetika se po hrátkách s jadernou energií totiž také vrací k jistotě, která nikdy nezklame – k uhlí příležitostně doplněnému o břídlivý plyn. Politický vývoj nasvědčuje tomu, že pach spáleného lignitu, který provázel počátky industriálního kapitalismu, ucítíme také při jeho konci.

Bez větší odezvy v českých médiích zkrachoval evropský obchod s emisními povolenkami. V důsledku rigidity evropských institucí, neschopných odpovědět na ekonomickou krizi, padl jeden ze stěžejních projektů EU, který měl motivovat výrobce elektrické energie, aby přestali spoléhat na uhlí a investovali do obnovitelných zdrojů. Do systému bylo pro období 2013–2020 vpuštěno příliš

mnoho povolenek, jejich cena výrazně klesla a přestaly proto plnit svou funkci. V dubnu tohoto roku europarlament potopil návrh Komise na odebrání přebytečných povolenek, čímž nejspíš ukončil snažení o reformu energetiky. Veškeré investice do bezemisních technologií, které spoléhaly na regulaci EU, přišly vniveč a „nejšpinavější“ technologie se staly těmi nejvýdělečnějšími. V současnosti opět probíhají jednání o případném oživení trhu s povolenkami, ale výsledek můžeme jen stěží odhadnout.

Pokud Rusnokův kabinet odsouhlasí pokračování těžby v Severních Čechách, bude zrušení tohoto rozhodnutí prvním zásadním úkolem pro novou vládu. Strany vyjednávající o koalici se zatím shodly pouze na tom, že současná vláda nemá mandát pro rozhodování o zásadních strategických otázkách. Hnutí ANO i lidovci prolomení limitů odmítají, zatímco v ČSSD si místo stínového minis-

tra průmyslu a obchodu stále drží nechvalně známý propagátor prolomení limitů Milan Urban, který šel průmyslníkům vždy na ruku. Ve straně proti němu stojí adept na šéfa Ministerstva životního prostředí Vladimír Špidla.

Ekologie je jedno z „mrtvých“ témat naší politické scény a pro většinu voličů ztratilo pozitivní význam, který mělo ještě na počátku 90. let. Ke znehodnocení environmentální politiky stačilo nešťastné angažmá Strany zelených v Topolánkové vládě a některé záměrně zpackané projekty s eko nálepkou, jako je podpora solárních elektráren nebo biopaliv. Sprosté slovo „ekologie“ už politici vyřadili ze svého slovníku a v programech stran plní spíše funkci obligátního kosmetického doplňku.

Světová odborná i laická veřejnost považuje klimatickou změnu za jeden z nejzávažnějších problémů lidstva. V České republice se do role hlavního odborníka na civilizační potíže postavil Václav Klaus a s vydatnou

podporou amerických konzervativních think tanků dokázal téma globálního oteplování zprivatizovat a pokřivit jeho vnímání ve společnosti. Tomu odpovídá i nedávná mediální prezentace páté hodnotící zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu, která je nejkomplexnějším shrnutím poznatků o tomto jevu. Novináři většiny hlavních médií si podivně vybrali, neustále zdůrazňovali a opakovali zcela marginální a neproblematickou informaci, že jsou si vědci na 90 procent jistí, že za změnu klimatu může člověk. Tento empirický fakt je znám od 80. let, ale naši „skeptičti“ žurnalisté a mnozí politici mají neustálou potřebu jej zpochybňovat a relativizovat.

Upřednostňování krátkodobých finančních zájmů a upozadění environmentální politiky však není vlastností jen naší zatuchlé uhelné kotliny, ale bohužel stále trvající světový trend, který podporují politici ruku v ruce s průmyslem. Bez dostatečné regulace proto i přes rozšíření efektivních technologií a obnovitelných zdrojů energie roste globální spotřeba paliv a produkce skleníkových plynů. Fraška sehraná zástupci 190 zemí na listopadové Klimatické konferenci OSN (COP 19) jasně dokládá, že zmírnění dopadů klimatické změny snížením emisí skleníkových plynů jsou v rozporu se zájmy kapitalistické ekonomiky závislé na spalování fosilii. Agendu summitu totiž již tradičně určovaly korporace obchodující s konvenčními palivy. Letos poprvé se však polští pořadatelé nerozpakovali a cynicky přizvali k oficiální spolupráci na organizaci firmy jako General Motors, Arcelor Mittal nebo BMW.

Jednání uvízla v moři neshod a neustálých odkladů. Rozvinuté země totiž nehodlají ustoupit ani o píď v obhajobě svých mocenských a ekonomických zájmů. Země třetího světa se hlásí o svůj podíl na fosilním bohatství Západu a žádají o vyšší solidární příspěvek na rozvojové projekty. Klíny mezi jednajícím stranami zaráželi všudypřítomní lobbisté i samotní pořadatelé.

Obecně přijímaným cílem je snížení celkové koncentrace CO₂ pod hranici 350 ppm (částic na milion), což by mělo do konce století stačit na udržení oteplení zhruba na 2°C oproti stavu před průmyslovou revolucí. Pokud teplota přesáhne tuto mez, budou důsledky nedozírné (např. úplný rozklad ekosystémů v oceánech, vyhynutí asi poloviny živočišných druhů). Většina vlád na světě souhlasí s tím, že je nezbytné emise co možná nejdříve omezit, ale zůstávají u pouhých proklamací a některé země, zejména pak Austrálie, Japonsko a Kanada, přímo blokují vyjednávání. V případě, že by se přesto podařilo potřebné radikální omezení spotřeby vyjednat, dvě třetiny dostupných zásob fosilních paliv by musely zůstat pod zemí a akcie ropných společností by výrazně ztratily na ceně.

V současnosti se ale rychle blížíme koncentraci 400 ppm a připravujeme si tak chmurnou budoucnost na planetě teplejší až o 4 stupně v dalším století. Investoři rovněž nepočítají s omezováním spotřeby a těžby fosilii. Podle Sternovy zprávy dvě stě nejvýznamnějších ropných společností utratilo za minulý rok celkem 674 miliard dolarů, tedy zhruba 1% světového HDP jen na vyhledávání a dobývání nových zdrojů. Dřívější vydání zmí-

něné studie z roku 2006 dokládá, že by právě částka rovná jednomu procentu světového HDP stačila pro přechod na čistou a udržitelnou energetiku.

Analýzy banky HSBC vypočítávají obrovské množství fosilii, které se v případě globální klimatické dohody nebudou moci vytěžit. 40 až 60 procent tržního ocenění firem v tomto sektoru je podle nich ohroženo prasknutím tzv. uhlíkové bubliny, která se nafukuje s přečerpáváním zásob a rostoucím zadlužením těžařů. Zmíněných dvě stě největších firem má hodnotu 4 triliony dolarů spolu s dluhem v celkové výši 1,5 trilionu.

Globální trh s konvenčními palivy je základním kamenem současného ekonomického i společenského uspořádání. Pokud tedy nenastane zásadní převrat v politice významných států nebo nedojde k náhlé proměně tohoto hospodářského sektoru, nemáme důvod vzhlížet k budoucím jednáním o globálním omezení emisí s nadějami. Globální instituce, zástupci rozvinutých zemí ani korporace nemají zájem vzdát se své tradiční závislosti na fosilních zdrojích. Přes veškeré proklamace je jejich hlavním cílem zachování stálého příjmu bez ohledu na budoucí dopady.

Klimatické konferenci OSN ve Varšavě se věnuji podrobněji v textu „11 000 dárkových igelitek“ na komentářovém webu a2larm.cz. Reportáž z protestů za klimatickou spravedlnost, které summit doprovázely, naleznete na stránce denikreferendum.cz pod názvem „Kdo chce klimatickou spravedlnost?“

✉ vaclav.drozd@socsol.cz



PF 2014

Městské zemědělství na Kubě, strategie potravinové soběstačnosti

CHRISTINA ERGAS

Zemědělství většiny rozvojových zemí se dnes ve stále větší míře podřizuje potřebám globálního trhu. Zatímco obyvatelstvo často strádá nedostatkem potravin, na polích se pěstují především plodiny na export. Mechanizace a modernizace zemědělství vede ve většině těchto zemí především k nezaměstnanosti, k závislosti na dovozu nezbytných vstupů a k devastaci životního prostředí. Z liberalizace trhu, vynucované Mezinárodním měnovým fondem, Světovou bankou, aj., tak mají prospěch především gigantické nadnárodní korporace. K tomuto chmurnému vývoji se však v posledních letech objevila zajímavá alternativa, a to překvapivě na Kubě. Následující článek vychází z knihy *Sustainable Urban Agriculture in Cuba* od Sinana Koonta, jež se zaměřuje právě na kubánské zemědělství.

DOPADY LIBERALIZACE ZEMĚDĚLSTVÍ

Kubánská zemědělská revoluce zaujala lidi na celém světě. Vznikl zde totiž model zemědělství, jež umožňuje dosahovat soběstačnosti a zároveň bojovat proti neokolonialistickým rozvojovým projektům. Ten přináší inovace v oblasti zemědělské ekologie a alternativu vůči klasickému monokulturnímu hospodářství. Je také příkladem toho, že zemědělství může být v souladu s ochranou životní prostředí.

Mezinárodní instituce jako Mezinárodní měnový fond, Světová banka, ap. vnutily mnoha rozvojovým zemím dohody o volném obchodu, a to především v rámci tzv. programů strukturálního přizpůsobení. Výsledkem byl nárůst vlivu nadnárodních korporací jako Monsanto, Cargill, ap., jež ovládly zemědělskou výrobu v rozvojových zemích. Ty do těchto zemí přinesly rozsáhlé zemědělské monokultury a podřízení potravinové produkce potřebám mezinárodního trhu. Právě chudé země přitom bývají nejvíce zasaženy změnami na mezinárodních trzích, jako je kolísání cen potravin nebo konkurence ze strany zemí globálního Severu, jejichž dotace narušují podmínky férové soutěže.

V ekonomickém systému orientovaném na zisk slouží určité plodiny, jakými jsou např. cukrová třtina, brambory a kukuřice, k výrobě biopaliv, a to především etanolu, namísto toho, aby sloužily jako potraviny pro chudé obyvatele. Bohaté státy skupují plodiny na výrobu biopaliv, což má za následek růst tržních cen potravin. Pokud je sklizeň zničena suchem či záplavami, nedostatkové potraviny připadnou zájemci, jež je ochoten za ně nejvíce zaplatit.

Státy, které se specializují na export zemědělských plodin jsou nuceny potraviny dovážet, což v konečném důsledku zvyšuje celkovou nejistotu a závislost na obchodních sítích. Tyto státy mnohem citlivěji reagují na změny v cenách ropy, na nichž závisí velikost nákladů na dopravu, na

hnojiva, pesticidy a v konečném důsledku ceny potravin.

Tato politika těžce zasáhla lidi na celém světě, a proto se proti ní zdvihl odpor. V některých státech se do středu pozornosti dostaly korporace jako je Monsanto. Např. Indie začala bojkotovat geneticky modifikovaný lilek spolu s dalšími produkty a vznesla též požadavek na odstranění geneticky modifikovaných potravin.

Lokální potravinová hnutí se neustále rozrůstají a dokonce i ve Spojených státech dochází ke snahám vyrábět potraviny mimo stávající rámec zemědělské velkovýroby. Rovněž existují mezinárodní hnutí, která se zasazují za změny v zemědělské politice a ve stávajících výrobních postupech. Příkladem takového mezinárodního hnutí je La Vía Campesina, které se skládá z rolníků, drobných zemědělců a jejich spojenců. La Vía Campesina si klade jako svůj cíl podporu potravinové soběstačnosti a zastavení neoliberální politiky, která podporuje oligopolní korporátní kontrolu nad zemědělstvím.

ZMĚNY V ZEMĚDĚLSKÉM SYSTÉMU NA KUBĚ

V návaznosti na tato hnutí začala Kuba usilovat o vytvoření systému potravinové soběstačnosti. Jedním z nejvýznamnějších projektů v této oblasti je institucionalizace, organizace a šíření agroekologických postupů a modelů zemědělství založeného na ekologických principech s ohledem na životní prostředí. Kubáncům se z velké části podařilo změnit výrobu potravin v zájmu dlouhodobě udržitelného vývoje. Důležité je rovněž to, že se tyto metody neomezují jen na venkov.

Kuba je také uznávána za velmoc v oblasti městského zemědělství. Kubánská národní skupina pro městské zemědělství (Cuban National Group for Urban Agriculture) definuje městské zemědělství jako výrobu potravin v rámci městských a příměstských obvodů za užití metod využívá-

jících vzájemných vztahů mezi člověkem, plodinami a zvířaty a za užití městské infrastruktury se stabilními pracovními silami. Výsledkem je celoroční produkce rozmanitých plodin a chov zvířat založený na udržitelných metodách. Ty dovolují recyklaci surovin, které by byly v jiném systému promrhány. V roce 2007 městské zemědělství tvořilo přibližně 14,6 % zemědělské výroby na Kubě. Téměř celé městské zemědělství je organické, což znamená, že neuzivá chemická hnojiva.

Kubánská ochrana životního prostředí a zemědělské inovace si získaly nemalé uznání. V roce 2006 sestavil Světový fond na ochranu přírody zprávu (Sustainability Index Report), v níž se tvrdí, že jedinou zemí, která žije dlouhodobě udržitelným způsobem, je Kuba. Tento ostrovní stát je zvláště chválen za kroky, které podnikl v rozvoji městské potravinové výroby.

Sinan Koont ukazuje, že městské zemědělství je na Kubě významné i přesto, že Kuba není plně potravinově soběstačná. Je však jedinou zemí, která vyrábí většinu svých potravin sama a užívá k tomu agroekologické techniky výroby. Kromě toho, většina vyrobených potravin slouží místním potřebám. Konečným důsledkem je prvenství v nejkratším dodavatelském řetězci mezi výrobcem a zákazníkem na světě. Ve své knize Koont dokumentuje impozantní proměny, které se v této zemi odehrály.

Zatímco většinu kalorických potravin a proteinů Kuba dováží, v oblasti městského zemědělství vzrostla jak bezpečnost potravin, tak soběstačnost v oblasti rostlinné výroby. V roce 2005 se na Kubu dováželo 60 až 70 % potravin, které stály přibližně 1,5 až 2 miliardy USD ročně. Avšak v Havaně a jejím okolí se městskému zemědělství podařilo svou výrobou pokrýt 60 až 90 % spotřeby potravin a využít k tomu asi 87 000 akrů půdy. Kubánci zrealizovali různé formy městského zemědělství, jako



např. využití zahrad, zalesňovacích projektů a v malém měřítku také užití hospodářských zvířat. V roce 2010 žilo ve městech 75% Kubánců, přičemž město je definováno jako obec s počtem obyvatel nad 1000 lidí. Z toho vyplývá, že městská výroba potravin je praktická a vysoce účinná v zásobování svých obyvatel.

VÝVOJ ZEMĚDĚLSTVÍ NA KUBĚ

K těmto změnám ovšem nedošlo znenadání. Koont nám poskytuje celkový přehled historických událostí, které přispěly ke změnám ve výrobě potravin na Kubě. Po revoluci roku 1959 a následném uvalení embargu Spojenými státy byla Kuba závislá na Sovětském svazu. Kubánci se úzce zaměřili na průmyslovou velkovýrobu třtinového cukru, který směňovali se Sovětským svazem za ropu a zahraniční měnu.

Ekonomika tak byla vázaná na vysoce výnosnou výrobu třtinového cukru. Jenže takovýto typ zemědělství se točil v bludném kruhu, neboť pro jeho realizaci bylo nutné dovážet agrochemická hnojiva, pesticidy, herbicidy a naftu, která je nezbytná k provozu těžkých strojů. V roce 1989 Kuba užila k výrobě třtinového cukru určeného na export třikrát více orné půdy než k výrobě potravin určených k vlastní spotřebě. Většina stravy Kubánců se proto skládala z dovezených potravin.

Při rozpadu Sovětského svazu počátkem 90. let kubánská ekonomika významně utrpěla. Kuba přišla o zdroje nutné k udržení rozsáhlého zemědělského systému, který silně závisel na ropě. Ještě větší problém přinesl kolaps obchodu se Sovětským blokem. Kuba tak přišla o přístup k potravinám, čímž došlo ke snížení spotřeby bílkovin o 30%. Ukázalo se, že zemědělství nebylo udržitelné, natož soběstačné. Kubánci pohlíželi na toto období nedostatku zdrojů jako na tzv. Zvláštní období, jež se vyznačovalo nedostatkem potravin, pohonných hmot a léků.

Kubánci, potýkající se s nedostatkem potravin a podvýživou, tak došli k závěru, že je nutné přebudovat vlastní výrobní systém na systém kolektivní produkce různých plodin. Tento úkol vyžadoval enormní úsilí ze strany politiků, ekologů, farmářů, vědců, biologů a pracovníků na farmách s cílem znovu obnovit vzájemnou ekologickou rovnováhu, jež byla zničena dosavadním kořistnickým zemědělským systémem. Navzdory všem těžkostem byla společnost schopná této krizi čelit. Kubánská vláda zajistila institucionální podporu reorganizace výroby potravin a umožnila rozvoj rozsáhlého projektu městského zemědělství. Nový kurz v zemědělské politice však také úzce navazoval na dosavadní vývoj.

Vládní politika po revoluci z roku 1959 usilovala o šíření vzdělanosti, vědy a technologie, což posloužilo jako odrazový můstek pro nově nastolené zemědělské projekty. Již tehdejší revoluční vláda ustavila organizace, které se zabývaly sociálními problémy. Tyto organizace také sloužily jako dodavatelské a distribuční sítě potravin a jako centra výzkumu, která zkoumala tradiční znalosti zemědělců. Kubánská vláda navíc kladla velký důraz na lidské zdroje a schopnosti, proto investovala do lidského kapitálu a učinila vzdělání přístupné na všech úrovních. Díky využití této organizační infrastruktury a dobré vzdělanosti kubánských občanů se stal agroekologický přechod během ekonomické krize počátkem 90. let uskutečnitelný.

Koont ukazuje, jak první agroekologické projekty, předně ty z tzv. Zvláštního období, posloužily jako základna pro rozvoj a revoluční reorganizaci zemědělství na Kubě. Věda je zde chápána jako veřejné vlastnictví a proto směřuje spíše k podpoře společenského rozvoje než ke kumulaci kapitálu. Kuba disponovala dostatkem lidských zdrojů nutných k řešení potravinové krize, a to i díky tomu, že na Kubě se nachází 11% vědců z celé Latinské Ameriky. Vědci zde již v minulosti experimentovali s agroekologií, aby dokázali využít ekologické součinnosti, biodiverzity a biologického hubení škůdců. Všechno úsilí se soustředilo na konkrétní cíl, a to na snížení spotřeby umělých hnojiv a pesticidů.

Další projekty se zaměřovaly na střídavé hospodářství pastvin a osevních ploch a na diverzifikaci polykultur. Kubánci též začali s recyklací odpadů z cukrové třtiny, které použili jako potravu pro dobytek. Trus dobytka pro změnu užili jako hnojivo půdy a tímto způsobem začali s obnovou vzájemné ekologické závislosti. Kombinací hnoje s vybraným druhem červů dokázali pohnout většinu svých plodin organickým způsobem bez dovozu hnojiv z větší vzdálenosti.

Kubánské experimenty také zahrnují vytvoření tzv. *městského organopónicos*, které bylo zřízeno 4 roky před pádem Sovětského svazu. Organopónicos jsou vyvíšené záhony organických látek, které jsou uzavřené v obdélníkových stěnách. Tímto způsobem se rostliny pěstují především v oblastech s nedostatkem kvalitní půdy. Kromě toho, malé pozemky v městských částech v osobním vlastnictví existovaly již dříve. Tyto experimenty a projekty sloužily jako základ pro nastolení větší soběstačnosti, systému městského zemědělství a udržitelnějšího způsobu výroby potravin.

VÝHODY MĚSTSKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

Snaha dosáhnout potravinové sobě-

stačnosti přinesla i další výhody. Díky městskému zemědělství se vyrobilo více potravin, vytvořila se nová pracovní místa, došlo k obnově životního prostředí, na jehož ochranu se začal klást větší důraz a v neposlední řadě začaly vznikat nové komunity. Zřejmě největší posun se odehrál v potravinové bezpečnosti. Na počátku 90. let, během již zmiňovaného Zvláštního období, došlo ke snížení příjmu kalorií zhruba na 1863 kalorií denně.

I přes celkový nedostatek však Kuba dokázala výrobu potravin navýšit. Během let 1994 až 2006 vzrostla městská výroba tisícinásobně, s ročním růstem až o 78%. V roce 2001 se na Kubě zkulivovalo až 18 591 hektarů městské půdy. V roce 2006 to už bylo 52 389 hektarů. Výsledky se dostavily, průměrný příjem kalorií na obyvatele dosáhl v roce 2005 hodnoty 3356 kalorií. Během ekonomické krize prudce stoupla nezaměstnanost, avšak došlo k realizaci rozsáhlých městských zemědělských programů, zahrnujících také informační a vzdělávací centra, jež vytvořily nová, dobře hodnocená, pracovní místa. Díky tomu se podařilo snížit nezaměstnanost až o 7 %.

Městské zemědělství a zalesňovací projekty také představují významný přínos pro životní prostředí. Odstranění závislosti produkce potravin na fosilních palivech a petrochemii je dobré nejen pro lidské zdraví, ale také snižuje emise oxidu uhličitého, jež jsou s výrobou potravin spojené. Městské zalesňovací projekty pomáhají s čištěním ovzduší a krásí města. Další přidanou hodnotou je, že místní výroba potravin snižuje vzdálenost mezi místním výrobcem a spotřebitelem. Místní výroba vede k tomu, že se členové komunit vzájemně znají a mají jak vůči sobě, tak vůči ostatním zodpovědnost za potraviny, které vyrábějí.

I přes některé nedostatky nám Koont poskytuje podrobný popis kroků, které Kuba v městském zemědělství podnikla. Je velmi pravděpodobné, že v budoucnu budeme čelit hrozbám, jakými jsou změny klimatu, energetické krize, výkyvy na trhu, sucha nebo jiné hospodářské a ekologické problémy. Státy pak budou nuceny se opět vrátit k vlastní potravinové soběstačnosti a kubánský příklad nám může sloužit jako model, jak toho dosáhnout. Od Kubánců se v tomto směru můžeme učit stále, neboť i nadále vytvářejí v oblasti městského zemědělství nové technologie a inovace. Mimoto je Kuba příkladem toho, že je možné se do značné míry vzepřít nadvládě nadnárodního kapitálu.

Christina Ergasis je studentkou sociologie na universitě Oregon.

Z originálu přeložila Iveta Lysoňková

Srí Lanka, Gruzie, Katar a Mexiko

Odbory jsou plnohodnotným aktérem v každé společnosti, která chápe, že práva zaměstnanců jsou lidskými právy. Celosvětově dochází k omezování těchto práv, utlačování a vykořisťování pracujících. Řada z nich si to nenechává líbit a staví se na odpor. Důvody jejich boje se různí, stejně jako podmínky, v nichž se ocitají. Spojuje je snaha zachovat si lidskou důstojnost. Předkládáme pouhý výběr z množství probíhajících kampaní.

K protestům mezinárodního dosahu dochází v současné době **na Srí Lance**. Australská firma Ansell, která v zemi provozuje továrnu na gumové rukavice a příbuzné výrobky, dala výpověď osmi stům odborově organizovaných zaměstnanců, aby je mohla nahradit novými, méně odbojnými, pracovníky. Firma má v zemi dlouhou historii boje proti odborům, již v roce 1994 odmítla uznat odborovou organizaci svých zaměstnanců, což vedlo k demonstracím, při kterých byl jeden dělník zastřelen policií.

Jedná se o reakci na nedávná opakovaná vyjádření odborů, že podají stížnost na půdě mezinárodních organizací a budou požadovat řádné vyšetření některých podezření vzniklých ohledně ochrany zdraví zaměstnanců – objevily se případy poruch plodnosti, případy rakoviny a leukémie. Ansell odbory neuznává a odmítá reagovat na jejich výzvy ke kolektivnímu vyjednávání. Nutí své zaměstnance pracovat v nelidských podmínkách za velmi nízké mzdy, a následně viní odbory z aktivního vytváření vzniklých tenzí.

Produkty firmy Ansell jsou ve velkém vyváženy především do Austrálie a Spojených států, mezi její klienty patří mnohé vlády, armády, zdravotnické instituce nebo věznice. Srílánští odboráři, za podpory celosvětové unie odborových organizací IndustriALL, podali stížnost k australskému zastoupení OECD, jejíž regulace společnost dlouhodobě prokazatelně porušuje.

„Byli jsme překvapeni, když jsme si přečetli tvrzení firmy, že se snaží tu záležitost vyřešit v souladu s platnými zákony země. Ansell se zatím ke každému požadavku a dokonce i k intervenci ze strany Komisaře práce na Srí Lance stavěl s pohrdáním a odmítal se podřídit,“ řekl k tomu předák unie IndustriALL.

Více než 6 000 drážních zaměstnanců vstoupilo v polovině listopadu do stávky **v Gruzii** poté, co management odmítl vyjednat o placení přesčasů, bonusech a dalších zaměstnaneckých právech.

„Pokoušeli jsme se začít kolektivní vyjednávání se správou dráhy asi rok. Bylo jasné, že v tomto úsilí využijeme veškerých legálních prostředků, které nám zákoník práce zajišťuje, abychom proces urychlili,“ řekl předseda drážních odborů.

V touze po dosažení kompromisu oznámili odboroví předáci stávku s předstihem zákonem požadovaných 21 dní, a dokonce o 10 dní více. Požadovaný výsledek to nepřineslo – vedení drah neustoupilo ani pod hrozbou stávky, která tak skutečně 14. listopadu dopoledne vypukla. Vyvolala neobyčejnou vlnu solidarity jak doma v Gruzii, tak i v zahraničí, a pouhých šest hodin po jejím zahájení usedl management k jednacímu stolu s odboráři.

Jakkoliv stávka dopadla úspěchem a svědčí o tom, že odhodlání k boji za lepší podmínky u gruzínských pracujících postupně posiluje, ukázala zároveň mnoho překážek, které odbory v zemi mají před sebou. V hlavním městě Tbilisi byla stávka silná, ve vzdálenějších regionech však docházelo k pokusům o zastrašení odborových předáků a překažení stávky.

„Namísto vyjednávání se vedení drah vměšovalo do vnitřních záležitostí odborů a především se snažilo bránit vykonávání práva na sdružování. Jakmile bylo oznámení o stávce oficiálně publikováno, management začal zastrašovat pracovníky, vyhrožovat jim následky v případě, že se ke stávce připojí. Aby uvedli v omyl veřejné mínění, pokoušeli se také pošpinit odbory obviněním z vydírání, sabotáže a manipulace ze strany odborových předáků,“ stojí v oficiálním vyjádření unie gruzínských odborů.

S blížícím se konáním Světového poháru ve fotbale **v Kataru** se začíná víc a víc mluvit o podmínkách migrantů v této zemi. Vychází najevo, že zahraniční pracovníci v Kataru pracují v doslova otročských podmínkách bez jakékoliv možnosti zlepšení, což vyvolává ostrou kritiku ze strany světové veřejnosti a některých mezinárodních organizací. Jakkoliv katarská vláda nedávno vydala prohlášení naznačující vstřícné kroky, není zdaleka jisté, že dojde k reálnému zlepšení.

Mezinárodní odborová konfederace (International Trade Union Confederation – ITUC) a další lidsko-právní organizace poukazovaly na situaci v Kataru, kde dochází k systematickému porušování pracovních i lidských práv již několik let. Až chystaný Světový pohár přitáhl k celé věci pozornost a mezinárodní tlak, pod kterým se katarská vláda nyní ocitla, má šanci vést k alespoň částečnému zlepšení.

V listopadu byla do země vyslána delegace, která měla zkoumat životní a pracovní podmínky zahraničních pracovníků a předložit svá zjištění několika celosvětovým odborovým organizacím, dále Mezinárodní organizaci práce, vedení FIFA a Komisaři OSN pro lidská práva. Výsledky byly šokující. Delegace našla v zemi detenční centra plná žen a dětí a pracovní tábory pro přípravu Světového poháru, sdružující migrující pracovníky bez jakékoliv šance se odtud dostat.

Zahraniční pracovníci tvoří 88 % pracovní síly Kataru, což je nejvyšší podíl na světě. Mnoho z nich pracuje v rychle se rozvíjícím stavebním průmyslu – za velmi nízké, někdy dokonce žádné mzdy. A možnosti, jak se bránit nebo z dosahu strašných podmínek alespoň utéci, jsou takřka nulové. Jak se píše ve zprávě Amnesty International: „[...] systém dává zaměstnavatelům neuvěřitelné pravomoci nad svými zaměstnanci, mezi něž nepatří nic menšího, než zabránit jim v opuštění země. Zákoník práce, který by měl pracující chránit, je málo vymáhaný, navíc sám o sobě nedostatečný – mimo jiné vylučuje celé skupiny pracujících ze své ochrany a zakazuje migrantům stávat se členy odborů.“

K zastrašování odborářů dochází v současné době **v Mexiku**. Členové hornických odborů společně s drobnými vlastníky půdy se v mexickém státě Durango rozhodli postavit na odpor kanadské těžební společnosti Excellon Resources. Ta se v posledních měsících několikrát provinila porušováním nájemní smlouvy, na jejímž základě si pronajímá půdu od místních obyvatel. Odboráři a drobní vlastníci se vzájemně podporují již delší dobu, proto i v tomto případě vystoupili společně.

Reakcí ze strany vlády bylo nejdříve ze všeho ostentativní zvýšení vojenské přítomnosti v regionu a vyhrožování odborářským vůdcům. Když to nezabralo a aktivisté nepolevovali ve svém odhodlání, došlo k zatčení několika z nich jen dva dny před plánovaným soudním procesem, kde měli hájit svoji věc. Zatčení a několik dní trvající zadržení proběhlo zcela mimo legální rámec, kdy na dotyčné neexistoval zatykač, ani jim nebyl sdělen důvod zadržení.



KAPITALISM

Chris Harman: Od Stalina ke Gorbačovi (Doslov z roku 1988)

Kniha Státní kapitalismus v Rusku od Tonyho Cliffa, která poprvé vyšla roku 1947, je první ucelenou marxistickou analýzou tzv. komunistického režimu. Práce se zaměřuje především na stalinistický režim ve 30. a 40. letech. Autor v ní přesvědčivě ukazuje, že ruská byrokracie je vládnoucí třídou, jež hraje stejnou úlohu jako buržoazie v tradičních kapitalistických zemích, a stalinistický režim je proto třeba chápat jako zvláštní, státně byrokratickou formu kapitalismu. Dílo je aktuální i dnes, nabízí totiž pádnou odpověď na primitivní antikomunismus, který propaguje většina masmédií. Kniha je překládána na pokračování pro Solidaritu; předcházející kapitoly jsou k dispozici na www.socsol.cz.

První vydání této knihy vyšlo v době, kdy byl stalinismus na svém vrcholu - po ruské okupaci východní Evropy a před roztržkou mezi Titem a Stalinem.

V březnu 1953 Stalin zemřel a během několika měsíců se v pevnosti, kterou vytvořil, objevili trhliny. Jeho bývalí nohsledi spolu začali tvrdě soupeřit. Zprvu se zdálo, že Stalinovu moc zdědí Malenkov, který byl úzce podporován známým policejním náčelníkem Berijou. Berija byl však náhle popraven a Malenkov byl Chruščovem zbaven hlavního vedení.

Soupeření bylo doprovázeno náhlými a ostrými změnami v politice. Policejní teror, jež byl v době Stalina tak důležitý, se náhle zmírnil. Poslední odhalené spiknutí (tzv. "spiknutí lékařů") bylo odmítnuto jako vykonstruované, a ti, kteří jej nejspíše měli na svědomí, byli sami zatčeni. Během následujících tří let bylo osvobozeno 90 procent lidí uvězněných v pracovních táborech.

Nové ruské vedení veřejně přiznalo, že došlo k zásadním "chybám". Z těch byli v prvních třech letech viněni Berija a "gang protisocialistických špiónů", který údajně "infiltoval" státní aparát. V roce 1956 na 20. sjezdu KSSS však Chruščov odsoudil samotného Stalina (i když v tajnosti). V roce 1962 pak tuto skutečnost odhalil veřejnosti tím, že odstranil Stalinovo tělo z Leninova mauzolea v Moskvě.

Spory v nejvyšších patrech Stalinovy říše byly doprovázeny náhlými nepokoji v dolních vrstvách společnosti. Otroci v pracovních táborech v Rusku již nechtěli jen čekat, až režim přehodnotí jejich případy. V červenci 1953 tak vězni největšího a nejznámějšího pracovního tábora vstoupili do stávk, která si vyžádala popravu více než 120 jejích vůdců. Ve východním Berlíně reagovali stávkou dělníci na zvyšování pracovních norem stávkou, která málem vyvrcholila povstáním celé dělnické třídy Východního Německa. V červnu 1956 došlo k podobné události v polské Poznani a v říjnu 1956 povstali dělníci v celém Maďarsku.

Tato povstání byla krvavě potlačena a mnoho socialistů tím ztratilo iluze, jež o Rusku stále mnozí měli. Vyšel tím také najevo charakter východoevropských států, ve kterých jsou jakékoli protesty zcela nemyslitelné.

Nicméně přesvědčení, že Rusko je odlišné a svým způsobem nadřazené Západu, i nadále přetrvávalo a ztotožňovali se s ním osobnosti levice na celém světě. Dokonce ještě v roce 1960 britský labouristický politik Richard Crossman (autor knihy o studené válce "Bůh, který selhal") argumentoval tím, že převaha ruského "plánování" nad západním kapitalismem nakonec donutí západní státy vydat se socialistickým směrem. Přední intelektuál Čtvrté internacionály Ernest Mandel v roce 1956 argumentoval tímto:

Sovětský svaz udržuje více či méně vyrovnané tempo hospodářského růstu, plán po plánu, desetiletí za desetiletím, aniž by dosa-
vadní vývoj stál v cestě vývoji budoucímu ...
všechny zákonitosti rozvoje kapitalistické ekonomiky, jež vedou ke zpomalování rychlosti ekonomického růstu, jsou zde eliminovány ...

Tato úvaha vedla Mandela k vyjádření podpory Gomulkově vládě v Polsku a jeho snahám reformovat systém shora. V takovéto reformě viděl alternativu vůči dělnickému povstání v Maďarsku. Životopisec Trockého, Isaaca Deutschera, to pak vedlo ještě dále - k obhajobě potlačení maďarské revoluce.

Takovéto naděje vůči reformním záměrům vládců ve východních státech byly po roce 1956 široce rozšířené. Poté, co byl Chruščov v roce 1964 zbaven moci, tyto naděje utrpěly. Znovu se však objevily v první polovině roku 1968 během krátkého období Dubčeckovy vlády. Nyní znovu ožívají v souvislosti s programem Gorbačovovy glasnosti (otevřenost) a perestrojky (restrukturizace).

CHRUŠČOVŮVA ÉRA

Tony Cliff chtěl svou práci o stalinismu rozšířit studiemi, zabývajícími se státy Východní Evropy a Čínou, jež sepsal v letech 1950 a 1957. Koncem 50. let a počátkem 60. let začal svou práci prohlubovat, aby vysvětlil reformy Chruščovovy éry a poukázal na vnitřní omezení ekonomického systému.

Již v roce 1947 poukazoval na zásadní rozpory v Rusku, jež nutně povedou k narůstajícím problémům a nakonec až k povstání dělníků. Historickou úlohou byrokracie byla industrializace Ruska a zvýšení produktivity práce. Toho dosahovala útlakem a udržová-

ním co možná nejnižší životní úrovně. Od určité chvíle, jak píše Cliff, "však nelze zvyšovat produktivitu práce bez současného zvyšování životní úrovně", neboť podvyživení a nevzdělaní dělníci ze slamů se v moderní výrobě nedokáží uplatnit." Naznačoval přitom, že nedostatečný růst životní úrovně by vedl ke zpomalování růstu produktivity a k "trhavému růstu výroby".

Avšak nedostatek spolehlivých informací o ruské ekonomice a zcela nový typ teorie vedl k tomu, že Cliffovy argumenty o ekonomické krizi státního kapitalismu (druhá část 7. kapitoly) nejsou zcela podloženy. Od konce 50. let je již spolehlivých informací podstatně více, avšak zpracování obrovského množství oficiálních statistik, novinových článků a projevů bude ještě stát spoustu práce.

Tony Cliff se do této práce pustil. Začal sérií článků a krátkým pamfletem a poté vytvořil 140-ti stránkovou aktualizaci této práce. Ta byla vydána roku 1964 pod názvem Rusko: marxistická analýza.

Část díla věnující se Chruščovově éře nebyla do tohoto vydání zařazena, neboť byla již v době svého prvního vydání dosti zastaralá. Několik bodů, jimž se zde Cliff věnuje, však stojí za to shrnout.

Jeho klíčovým argumentem je, že Chruščov zdědil po Stalinovi ekonomiku, sužovanou neustálými krizemi. Musel proto prosadit množství reform, bez nichž by zemi hrozila revoluce.

Stalinův přístup k tomuto problému spočíval v tom, že na každé selhání v ekonomice reagoval zvýšením tlaku a terorem. Tato hrubá metoda je však nejen nehumánní, ale je také stále méně efektivní. Neustálé práskání bičem spíše zvyšuje tvrdohlavost a odpor lidu.

Pro pokrok moderního zemědělství a průmyslu se bezohledný stalinistický útlak stává překážkou.

Krise v Rusku nezasahuje jen jeho ekonomickou základnu. Odráží se také v jeho kulturní, ideologické a politické nadstavbě. To má vliv nejen na vnitřní situaci v Rusku, ale také na vztahy mezi Ruskem a východoevropskými satelity a na mezinárodní komunistické hnutí.

Cliff toto tvrzení podpírá podrobnou analýzou všech oblastí, kde se krize projevuje.

Solidarita

Socialistická Solidarita v sociálním hnutí

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasmmit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG).

Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den později.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový pro-

test proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická skupina pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí. USA a Británie již dnes uvažují, jak se z Iráku stáhnout. K tomu významně přispělo protiválečné hnutí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly skupiny pouze tři, mj. SocSol. Stavba

základny je nakonec zastavena, což znamená velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných chystá drastické škrtky v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu 2010 se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformů a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře 2012 organizuje dosud největší studentské protesty od r. 1989.

Solidarita

Za čím stojíme

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovnosti, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatku.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespolehneme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systematické změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje

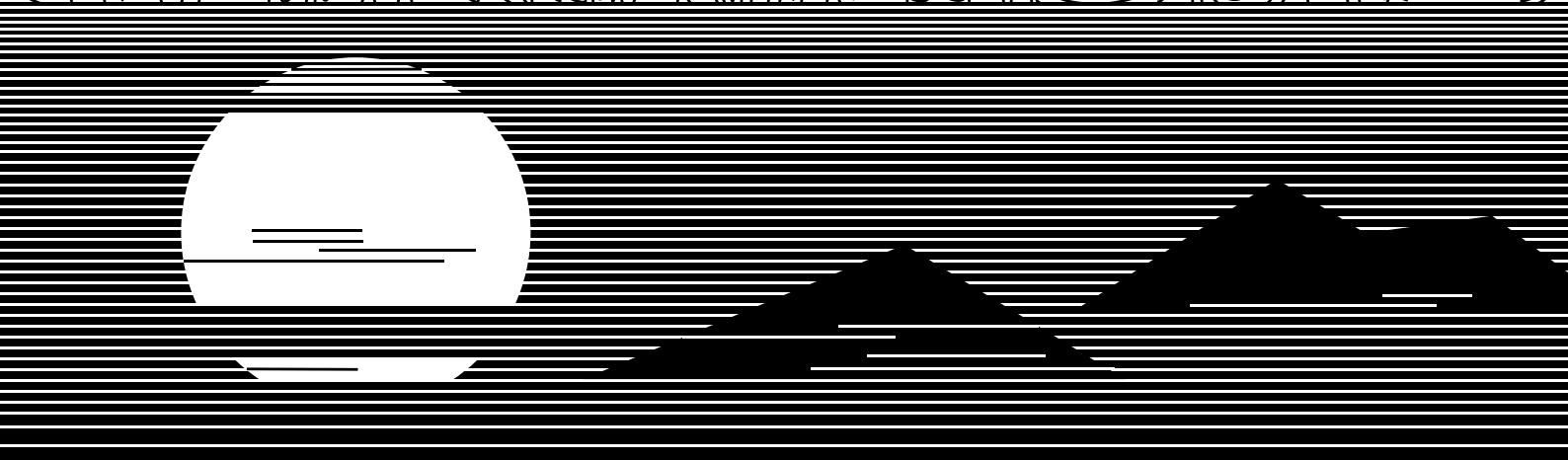
proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

Přidejte se k nám!





Prodejní místa časopisu



TABÁK HOLEŠOVSKÝ

Hrnčířská 65, Ústí nad Labem
otevírací doba: po, út, st, čt, pá 7–22 hod., so, ne 9–21 hod.



KAVÁRNA TŘI OCÁSCI

www.triocasci.cz – Gorkého 37, Brno
otevírací doba: po, út, st, čt, pá 8–22 hod., so, ne 10–22 hod.



GALERIE TRANZITDISPLAY

www.tranzitdisplay.cz – Dittrichova 9, Praha 2
otevírací doba: út, st, čt, pá, so, ne od 12–18 hod.



GALERIE BERLINSKEJ MODEL

www.berlinskejmodel.cz – Podplukovníka Sochora 9, Praha 7
otevírací doba: st 18–23 hod., dále v době vernisáží
a veřejných debat



Ekumenická
Akademie
Praha

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO

www.ekumakad.cz – Sokolovská 29, Praha 8
otevírací doba: po, út, st, čt, pá 11–19 hod.



STUDENTSKÝ KLUB K4

www.k4klub.org – Celetná 20, Praha 1
otevírací doba: po, út, st, čt, pá 10–24 hod., so, ne 16–24 hod.



ČESKÁ ČAJOVNA

www.ceskacajovna.webgarden.cz – U Školy 121, Nové Strašecí,
otevírací doba: po, út, st, čt, pá 12–21 hod., so 18–23 hod.



MÁTE TIP NA NOVÉ PRODEJNÍ MÍSTO SOLIDARITY?

Neváhejte a napište nám!
redakce@socsol.cz

